

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delavci
so opravičeni do
večja kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARCI

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepjen-
ega spodaj ali
na ovitku. Ako (312)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

Stev. (No.) 311.

Chicago, Ill., 26. avgusta (August) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

Najlepša solidarnost med štrajkarji v bakrenem okrožju.

14.000 rudarjev spremilo svoje umorjene brate k zadnjemu počitku v Calumetu. — Morilec se je dala pritiška pobegniti. — Šerif Cruse se skriva. — Resnica o brutalnem umoru Tijana in Putriča.

BARONI BAKRA SO ŠE TRDOVRATNI.

Calumet, Mich., 20. avgusta. — (Por. "Milwaukee Leader") — Šerif Cruse, katerije v začetku štrajka toliko vpil v imenu patriotizma da je dobil milico semkaj z namenom, da uniči štrajk, sedaj demonstrira svoj patriotizem s tem, da se neke skrivaj s tem ko so štirje Waddell-Mahonovi morileci dveh rudarjev brez vsake zapreke odnesli pete iz bakrenega okrožja. Takoj po hudodelskem činu, ko so štirje imparti-rani lopovi umorili dva hrvaška rudarja v Painesdale zadnji teden, šel je šerif Cruse na lice mesta stvar "investigirat". Z njim je šel tudi pritepeni vodja morilske tolpe Waddell. Prišedši nazaj v Houghton izjavila sta, da je bil "spopad" med štrajkarji in deputiji, toda šerif ni storil niti najmanjšega koraka, da bi aretiriral ali ukazal aretirati morilce; pač pa je dal aretirati dva štrajkarja, češ, da sta hodila po kompanijskem posestvu.

Sodnik Murphy, osebni zastopnik guvernerja Ferrisa, okrožni pravdnik Anton Lucas (Hrvat) in komite unije Western Federation of Miners so šli tudi preiskavat brutalni umor in pravdnik Lucas je takoj proglasil umor za "sramotno in naneslino afero". Ukazal je šerifu, da naj takoj aretirata morilce, ki so bili istočasno v avtomobilu v Painesdale komaj 20 korakov vstran. Šerif se je mugal in ko mu Lucas še enkrat ukazal, da naj aretirata morilske barabe, je šerif Cruse enostavno zapustil prostor in od tistega časa ne do danes se nič ne ve, kje je. Šerif se je nekam skrivil in s tem poznal svojo soodgovornost za brutalni umor.

Med tem je unija izposlovala sodnijsko prepoved proti šerifu, da ne sme več deputizirati Waddellovih barab, toda koroner, kateri je imel prepoved dostaviti šerifu in Waddellu, ni mogel najti nobenega. V tem času so pa lopovski morileci zapustili okrožje. Aretirana sta bila le lokalna deputija Harry James in Edwin Polkinghorne po podšerifu in zaprta pod obtožbo umora prve vrste. Drugi dan po tistem, ko je pravdnik Lucas ukazal aretirati morilce, seš, so se county super-visorji, med katerimi je devet rudniških managerjev, in sklenili so, da nastavijo posebnega pomožnega pravdnika iz drugega countija, kateri naj bi nadzoroval Lucasa pri tožitvi v vseh sodnih slučajih, ki izvirajo iz štrajka. Jasno je, da rudniške družbe bi se rade znebile Lucasa samo zato, ker je hotel, da se morilec Tijana in Putriča spravijo v zapor, kamor spadajo. Posebnega pravdnika pa mora imenovati generalni pravdnik in sedaj čakamo, dali bo padel na kolena pred carje bakra in ngodil hlapčevskim supervizorjem. Waddellovi oboženi capini so sedaj po splošni sodbi ljudstva najgrši človeški izmeček v Corner Country. Nihče jih ne more niti videti — razen bossov, seveda — in počasi pobirajo eden za drugim šila in kopita. Upati je, da bo sedaj konec zločinov in umorov; vendar se pa čuje, da prihaja tolpa pinkertoncev, ki niso nič boljši in tako bodo ene barabe nadomeščene z drugimi.

Akcija v senatu.

Washington, 20. avg. — Senator Martine iz New Jersey je obljubil, da bo predložil resolucijo za vlad-

no preiskavo štrajka v severnem Michiganu čim se silni posel v senatu nekoliko zmanjša. Martine je že konferiral z materjo Jones glede položaja v bakrenem okrožju in na njegovi strani je tudi senator Kern iz Indiane.

Kje se rekrutirajo slovenski skrbje.

Calumet, Mich., 19. avgusta. — (Posebno poročilo "Proletarce") — Dragi mi urednik Proletarce! Vem, da se bote kmalu naveličali naših dopisov in poročil (Motite se! Le pišite še bolj pogosto! Ured.) pa potrpite še malo, saj bomo s stvarjo kmalu pri kraju. Štrajk seveda se še vedno nadaljuje in tudi se bo dokler kompanija ne pripozna vse naše zahteve. Druhal skebov se je zdaj že precej zmanjšala, samo še nekaj boznjakov. Švedov, Italijanov in Slovencev — teh je največ — dela sramoto rudarjem. Med slovenskimi garjevci igra glavno vlogo John Spreicer vulgo Čičel, doma iz Abliga vrha, fare Črnomelj. Celo skebsko bando pa nadzoruje Josip (Žek) Štaket, po domače Hudoba iz Trebnjega, za faro ne vem, šihal sem le toliko, da je tam vrag svoj kolec in torbo pozabil. Ta človek rekrutira slovenske garjevece, a na štrajkarje pa meče najgrše psovke, dasiravno so ga ravno rudarji opomogli in mu zgrnili premoženje, da se danes ponaša kot nekak mali kapitalist. — Sedaj pa ti Ablere! Ali ti niso še tiste lesnike iz železda šle, da te vedno grižavina prime in da ti siline na usta silijo, kadar vidiš le od daleč katerega unijskega delavca? Ali ni že dovolj tvojih nesramnih psov, s katerimi obkładaš in blatiš štrajkarje, Mother Jones, W. F. of M. itd.? Saj te nihče ne sila, da bodi z nami! Tiho bodi, nesnaga, če že ne maraš v unijo in pusti nas pri miru. Ti sedaj dobivaš po \$3-4 na dan za tisto delo, za katero smo mi poprej dobivali po \$2.50 in še manj, pa praviš, da pri unijskem delu ne boš več imel štirih dolarjev. Imaš prav. Unija hoče, da imamo vsi enake pravice. Sedaj ne bo več tako kakor je bilo takrat, ko so babe delo preskrbljale za — — — in pa 1/4 cigare. . . . Tisti časi so zmiznili! Jaka ravno indamno še zamiraj 45 stopinj toplote.

Pozdrav zavednim delavcem po Ameriki. Stojte z nami in mi Vam bomo že vrnil, kadar bote vi v boju. Ti pa vrli "Proletarce", krepko z nami naprej, tudi tebe ne bomo pozabili! Štrajkar. Pogreb umorjenih rudarjev. —

14.000 delavcev za krstama.

Calumet, Mich., 19. avgusta. — (Miners' Bulletin.) — Takega pogreba še ni bilo odkar pomni zgodovina severnega Michiganu kakor je bil zadnji nedeljo v Red Jacketu (Calumet), ko smo spremili k zadnjemu počitku naša dva umorjena brata Louisa Tijana in Štefana Putriča, ki sta padla kot nedolžni žrtvi podlih kapitalističnih morilcev. Calumetski rudarji so se zbrali na kolodvoru v Lauriumu, kamor je pripeljal obe trupli posebni vlak iz Painesdale z velikim številom štrajkarjev vred. Za calumetskimi rudarji stali so rudarji iz Keweenaw rudnikov v dvojni vrsti. Bilo je okrog 14.000 mož. Nato se je pričel molčec sprevod proti Red Jacketu. Zaigrala je godba za (Nadaljevanje na 2. strani.)

Ali naj rojak Erjavec umre na vešalih?

APEL NA SLOVENSKI NAROD V AMERIKI.

V Greensburgu, Pa., v temnih zaporih tamošnjega distriktnega sodnega postopaja sedi 21letni slovenski mladenič Josip Erjavec, kateri je po poroti okrivljen umora prve vrste in obsojen na smrt. Dne 30. septembra t. l. med 6 in 7 uro zjutraj ima biti obesen!

Po odloku sodnika bi bil Erjavec obešen že 8 maja, toda v času od obravnave pa do tega dne je pa guverner države Penna. dobil apel od nekkih deklet (ne vemo, ali so to slovenska dekleta in od kod so), da se usmrčenje preloži, kar je guverner res storil in določil Erjavcu dan smrti na 26. junija. Vsled nam neznanega vzroka je guverner zopet preložil izvršite kazni na 30. septembra.

Afera tega nesrečnega mladega rojaka je bila že parkrat pojasnjena v "Proletarce" in v zadnji teden v "Glasihu S. N. P. J." od sodrugov v Pennsylvaniji, ki to stvar pazno zasledujejo. Erjavec je obtožen in okrivljen, da je 1. aprila 1912 ubil rojaka Matijo Petka v Claridge, Pa. Po izjavi zanesljivih prič je Petek kot vohun baronov premoga spravil Erjavca in nebroj drugih rojakov ob delo, vsled česar si je nakopal nebroj sovražnikov. 1. aprila t. l. sešli so se v gostilni Erjavce, John Novak in Petek. Tudi Novaka je Petek tožil pri premo-garskih bossih radi aktivnosti v zadnjem Westmorelandskem štrajku in ga spravil ob delo. V gostilni so se skregali in grozili drug drugemu. Prvi je šel domov Erjavec. Kar zaslisi za seboj korake. Obrne se in spozna Petka. Takoj skoči k njemu in ga z drvom udari po glavi. Petek je padel in Erjavec je šel domov spat. Še tisti večer so našli Petka na cesti mrtvega s — presekano glavo s sekiro. Drugi dan je bil Erjavec aretiran in odpeljan v zapor. Novak je pa neznan kam izginil in še danes se ne ve, kje je, dasiravno ga detektivji neprestano iščejo.

To je cela povest o žalostnem činu, kakor nam poročajo zanesljivi sodrugji, katerim so razmere dobro znane.

Kakor Erjavec trdi in kakor kažejo okolščine, je fant nedolžen, kar se umora tiče. Erjavec je Petka udaril s kosom lesa, s katerim je najbrž le omamil Petka, toda ubiti ga ni mogel. Petek je imel glavo preklano s sekiro, kar so zvedenci doznali — Erjavec pa odločno trdi, da ni imel sekire. — Petka je brez dvoma umoril Novak, kateri je šel zadnji iz gostilne in kateri je potem pobegnil. Zakaj je Novak pobegnil, če se ni čutil krivega?

Pri obravnavi je bil Erjavec popolnoma brez vsake obrambe, brez vsakega zagovornišva. Imel ni niti slovenskega tolmača, temveč pri sodišču so mu dali nekega ruskega žida, da je tolmačil zanj. Komaj pet mesecev v Ameriki ni imel Erjavec ne denarja, da bi si najel odvjetnika niti nikogar, da da bi se bili potegnili zanj. Sam pa ne zna niti besedice angleško. Razumel je Rusa le toliko, ko ga je vprašal če je Petka udaril, da je prikal, da ga je res udaril — toda le s polenom, ne pa s sekiro, katera je Petku povzročila smrt. In njegovo prikimanje je zado-stovalo, da se je nehoti in nevede proglasil krivim. Obravnava in obsodba se je izvršila nekam naglo, tako da niso niti tamošnji rojaki znali, kedaj in kako se vrši. Evidentno je, da je na sodišču pritiskala sila premo-govnih baronov, samo da brž spravijo s pota neljubega tujezemca, kateri je bil aktiven v zadnjem štrajku.

Erjavec je torej žrtev razmer in če se nihče ne zavzame za njega, izvršil se bo nad njim justični umor!

Ali pa naj to dopustimo? Ali naj slovensko delavstvo v Ameriki mirno gleda tudi sedaj, ko je cela stvar prišla v javnost? Ali naj se ne ganemo in mirno gledamo, da obesijo rojaka, kateri odločno trdi in za katerega okoliščine govori, da ni kriv zločina? Ali bi ne bila sramota za slovenski narod v Ameriki, da država umori mladega delavca, za katerega se ne ve, dali je kriv ali ne? **Že samo dejstvo, da Erjavec ni imel tolmača in da ga pri sodišču ni nihče razumel, govori jasno, da obravnava ni bila pravilna, da je bila pristranska in da smrtna obsodba je krivična.** In dejstvo, da je guverner že dvakrat preložil usmrčenje, tudi govori ugodno za Erjavca; morda tudi guverner slut, da ni vse v redu.

Apeliramo torej na slovenski narod v Ameriki, da skoči na noge in reši življenje temu mlademu rojaku. **In takoj, kajti čas je kratek! Samo še en mesec je časa!**

Apeliramo v prvi vrsti na vse slovenske časopise v Ameriki, da posvetijo tej aferi kar največ publicistične in da seznanijo rojake povsod s fakti.

Apeliramo dalje na slehernega čitatelja našega lista, da piše pismo na guvernerja v Pennsylvaniji in ga pros, da naj dovoli Erjavcu novo obravnavo. **To kar mi hočemo! Nesrečniku se naj dovoli nova obravnava, na kateri naj s pomočjo slovenskega tolmača in s pomočjo vseh zakonitih sredstev dokaže svojo nedolžnost, ako je res nedolžen.**

Dalje apeliramo na vse socialistične klube in na vsa podporna društva, da nemudoma skličejo izvanredne seje, na katerih naj sprejmejo resolucije in jih pošljejo na guvernerja in na distriktnega pravdnika v Westmoreland County zahtevajoč novo obravnavo. Socialistični klub št. 1 J. S. Z. v Chicagu je že storil svojo dolžnost na zadnji seji 23. t. m.

Apeliramo tudi za denarne prispevke, kajti najeti je treba odvjetnika in drugi stroški bodo. Vsi denarni prispevki naj se pošiljajo na naslov: Frank Matko, Keystone Hotel, Greensburg, Pa.

V imenu človekoljubja apeliramo na vse, da naj grede takoj na delo! Naj so med nami nasprotstva mdi načel, — vendar sedaj pokažimo, da znamo biti složni, če je treba in pokažimo moč kot narod! Objavimo guvernerja John Tenera v Pennsylvaniji z velikanskim ploho peticij, da bo zgod, da Jos. Erjavec ni zapuščen od vseh ljudi in guverner bo upošteval našo moč.

Naprej! Na pomoč nesrečnemu rojaku Erjavcu!

Tukaj je formula angleškega pisma. Prepisite ga na dolgo polo papirja in spodaj se naj podpiše (ime, priimek in naslov) kar največ rojakov, kolikor bo prostora. Pola se naj pošlje na guvernerja v Harrisburg, Pa.

MR. JOHN TENER,
Governor of Pennsylvania,
Harrisburg, Pa.

YOUR EXCELLENCY: —

A young man by name Joseph Erjavec, at present confined in prison in Greensburg, Pa., is awaiting the execution on September 30th, 1913. He was convicted of having killed one Math Petek April 1st, 1912, at Claridge, Pa. From reports received, it is evident, that Jos. Erjavec did not have a fair trial and that he was found guilty of a crime which he

Generalni štrajk v bakrenem okrožju bode prinesel industrielnim sužnjem boljše čase in lepše dneve.

Kapitalistične časnikarske prostitutke vedoma lažejo in plakajo za potapljaočim se čolnom barbarizma.

Več kot eden mesec je že minulo, odkar so delavci v bakrenem okrožju severnega Misigana odložili krampe, lopate in vrtnalje stroje in odšli na štrajk. Današnji kapitalistični razred, kateri se valja v milijonih in milijardah, katere so jim z žulji svojih rok skupaj zmosili pridni delavci, seveda ne morejo razumeti, zakaj da to dobro ljudstvo vstaja, zakaj zahteva večje svobode in novih pravic. Naši človekoljubi pripovedujejo, da je štirideset let trajal industrielni mir v bakrenem okrožju. Pozabili pa so ti gospodje povedati da štiridesetletni mir ni pomenil ničesar drugzega za delavce, kot dobo štiridesetletne sužnjosti. Vprašanje delavce, kateri so delali od ranega jutra do poznega večera 7000 čevljev globoko pod zemljo in spravljali na dan dragoceno rudo po 10, 20 in trideset let, kaj imajo od svojega naporenega dela? Odgovorili vam bodo, da ni ničesar drugzega, kakor žuljave roke, skrivljena hrbtišča, raztrgano deco in prazne žepce. Toda čas je prišel, ko so se delavci naveličali hoditi po trnjevi poti, kjer so nasejane črepinje, osat in solze. — Vstali so in povedali svojim gospodarjem odločno in na glas, da je dovolj barbarstva in tiranije, da hočejo živeti kakor ljudje in nekoliko boljše nasititi in oblačiti samega sebe, svoje žene in otroke.

Kapitalisti, kateri sami sebe smatrajo za nekakšna višja bitja — so bili vsled teh malenkostnih delavskih vstaj — kar iz sebe

has not committed. The interpreter, who was in the court, was not a Slovenian, and from information received from various sources, we gather that the interpreter, who was furnished by the court to act for said Joseph Erjavec, does not understand the Slovenian language and that he was talking to said defendant in Russian language. These are two entirely different languages and by knowing one of these two languages does not mean that he is just as competent in the other language. Therefore as the defendant does not understand a word of English and as the interpreter in this case was not able to master the Slovenian language, we the undersigned maintain that the defendant did not have a fair trial. Furthermore we the undersigned desire to inform your Excellency that it is the public opinion among Slovenians that the real murderer of Math Petek is one John Novak who has killed him with an axe and who escaped on the eve of the crime. John Novak has struck the deceased without the knowledge of said Jos. Erjavec.

In view of these facts, which in all probability are true facts in this case, and for the sake of justice to every party concerned, we the undersigned most earnestly petition Your Excellency that you order a new trial for Joseph Erjavec.

Tukaj naj slede podpisi. Na kverto naj se pa zapiše:
HON. JOHN TENER,
Governor of Pennsylvania
Harrisburg, Pa.

Jos. Erjavce obrambni fond:
Mike Keber, Chicago, Ill. — 50
Jože Zavertnik, Chicago, Ill. — 50
Jug. soc. klub št. 1, Chicago, Ill. — — — — 5.00
Skupaj dne 23. avg. 1913 \$6.00

Za trdno so bili prepričani, da so delavci rojeni sužnji, in da morajo natančno tako plesati — kakor jim žvižgajo kapitalistični hlapci. Ko je pred dobrim mesecem izbruhnil štrajk in prišel prvi telefonični glas na privatno stanovanje ravnatelja Calumet & Steela družbe — McNaughtona, da so delavci na štrajku, je McNaughton ošabno odgovoril nazaj, da naj kar štrajkajo, rekoč, jaz bom dem te zatelebance že naučil, kaj se pravi štrajkati. Toda ravnatelj se je kruto prevaril. On je mislil, da je štrajk samo v emem rudniku in lokalnega pomena. Toda neprenehoma je pel zvonec na telefon, da so rudarji po vseh rudniških odvedovalcih pokoroščno svojim gospodarjem. Ko se je ravnatelj že zdelo zvonjenja več kot preveč, je v divje jezi polomil telefonični aparat, nakar se je sedel k mizi ter si z rokami podprl glavo. Njegova žena ga je hotela nekoliko potolažiti, toda snurovi in neotesani divjak je skočil po kmeu in je svojo soprogo z nogu osuval. Mar naj delavci od take surovine pričakujejo kaj drugzega, kakor bič? Mar naj delavci k takemu vragu hodijo prosi usmiljenja — ako pa nima srca! Še pred nedolгим časom se je McNaughton ošabno izrazil, da bode priglasil delavce tako daleč da bodejo jedli — krompirjeve olupke. Lahko se pa pripeti, da bode prevzetni ravnatelj na stare dni sam jedel dotične olupke, katere je v svojej nadutosti ponujal pridnim delavcem.

Gospod ravnatelj, kateri se je popred samo pajdašil s tistimi, kateri so bili oblečeni v škrlat, svilo in baržun — je postal zadnje dni nad vse prijazen in vljuden mož! Po ulicah se priklanja navadnim delavcem, obeta jim kmežje plače in varstvo v senci samokresov, pušk, bajonetov in topov po noči in po dnevu, ako grede skrbati. Je že res, da se je oglasilo nekaj "suftov" za katere mislim, da jih bode že kdo obelodanil v "Proletarce". Toda v splošnem je glas bivšega calumetskega carja — glas upijajočega v puščavi.

V nedeljo, dne 17. avgusta smo pokopali na calumetskem pokopališču "Lake View" naša dva po nedolgem padla brata Hrvata, Lujko Tijana in Stevo Putriha. Udeležba je bila velikanska. Takega spreveda še ni bilo v zgodovini bagrenega okrožja. Šteli smo udeležbenike v sprevodu na Laurium, bilo jih je 13.576. Do Red Jacketa pa so še vedno pristopali v parado nove čete, tako da je bilo gotovo 15.000 oseb v sprevodu. Vkljub temu pa sem drugi dan na Hancock, kjer smo imeli shod, čital v kapitalističnih listih, da se je spreveda udeležilo 2500 oseb. "Amerikanski Slovencec" od dne 19. avgusta poroča, da sta bila rajna tudi dva pomožna šerifa, kar pa je laž. Fakt je pa, da so newyorške barabe ustrelile delavce skozi okno, ko so mirno sedeli pri mizi. Pozneze, ko je bila žalostna tragedija končana, je prihrumelo še vojaštvo, prebrskali so vso hišo in kovčege, in največje onožje, katerega so dobili pri hiši je bil nož za rezati kruh. Hinavci, zakaj lažete? Vedeti bi morali, da je lagati greh, zraven se pa še delavstvo zgraža nad vami. Bratje, sveži grobovi po nedolgem padlih žrtev na calumetskem pokopališču naj nas navdušujejo. Nadaljevanje na 2. strani v 4 koloni.

Nadaljevanje s prve strani 2. kolone.

lobno koracnico in nobeno oko ni bilo suho. Na celu spreveda plapolal je veliki prapor s hrvatskih barvah, zavil v črno tančico. Za vozom, na katerem je bila bela krsta Louisa Tijana, komaj 17 let starega mladeniča, korakala je vrsta deklic, ki so nosile rože. Brez razlike na narodnost korakali so rudarji — Hrvat z Italijanom, Slovenec s Fincec, Šved z Angležem itd. — za krstama z enim samim čutom v srehi, da umorjena sta bila njih brata po razredu, ki sta padla v boju za stvar, za katero se borijo vsi.

Sprevod je obstal pred hrvatsko cerkvijo, kjer so se izvršili verski obredi nad pokojnikoma. Kljub temu, da je bil ves delavski Calumet zbran na pogrebu in da je čut simpatije prevladal skoro celo javnost nad umorjenima rudarjema, hrvatski župnik le ni mogel obvladati niti v tem do skrajnosti resnem trenutku svojega bigotizma, temveč sporočil je, vodstvu unije v Calumetu, da ne bo opravil verskih obredov pri grobu, če bodo tam kakšni govori. Vodstvo je pa sporočilo nazaj rimskemu fanatiku, da unija se ne vtika v njegove cerkvene stvari in da pričakuje, da se tudi župnik ne bo vtikal v stvari unije. To je izdalo in župnik je umaknil svojo neumno grožnjo. V Red Jacketu se je pridružilo pogrebu še kakih 2000 rudarjev, tako da je korakalo na pokopališče do 15.000 mož, žen in otrok. Beli krsti Louisa Tijana je sledil voz s črno krsto Stefana Putriča, za katero so korakala hrvatska podpornica društva. Tem je sledila calumetska rudarska unija s finsko godbo in s Tomo Strizičem, hrvatskim organizatorjem na čelu.

Na pokopališču pri odprti gomili je prvi govoril Joseph D. Cannon, kateri je med drugim rekel: "Guverner Ferris! Jaz te kličem pred visoki stol javnega mnenja ljudstva, kjer dolarji in centi niso tehtnica za tehtanje pravice, kjer politička prednost ne edela značajev v očeh ljudstva in kjer klje rudniških despotov ni tista sila, pred katero bi se klanjali od ljudstva izbrani uradniki — kličem te pred ta stol in obtožim te sokrivde tega dvojnega umora! ... Šerif Cruise! Predi to ogromno množico ti povem, da kri teh dveh žrtve, naših bratov, se drži tvojih prstov! Svarili so te, da ne smeš se ponizati s temu, da bi odprl vrata svojemu uradu ljudem, ki so najeti morilci, ali ti nisi poslušal, Rudniški despotje so ti bili več in ti si oddal svoj urad Waddell-Mahonovim morilecem — zato si pa ravno toliko kriv tega dvojnega umora, umora, kakor če bi bil z lastno roko zasadil nož v srce tega mladeniča in tega moža. ..."

Frank Altonen v finskem jeziku je rekel med drugim: "Iz groba do visočim neba grmi glas naših umorjenih bratov, da kaznujemo njuno smrt — ne po starem na činu "kri za kri", temveč z razredno solidarnostjo, z neomajano slovo v naših vrstah, tako da bodo kapitalisti padli pred nas na kolena in da bo zasijala svoboda med nami, za katero sedaj štrajkamo. Če to pridobimo — in moramo pridobiti — potem naša brata mučenika nista umrla za stonj!"

Govorili so še Tomo Strizič v hrvatskem in M. Opman v madjarskem jeziku, nakar se je zagnila gomila nad mučenikoma. Časten jima bodi spomin med zavodnimi delavci!

Resnica o brutalnem umoru.

Antonija Putrič, svakinja umorjenega hrvatskega rudarja Stefana Putriča v Painesdale, je pod prisego pred javnim notarjem izpovedala vse podrobnosti glede brutalnega umora. Iz njene izjave (affidavit), katero prinaša "Miners' Bulletin", posnemamo sledeče:

14. avgusta t. l. zvečer je Antonija Putrič pripravljala večerjo na svojem domu v lokaciji nazvani Seeberville, ko je prišel do hiše trammer-boss iz bližnjega rudnika v družbi sedmerih deputy šerifov in pokazal s prstom na John Kalana, kateri je tisti čas sedel pred hišo. Eden deputijev mu zaukače: "Ti greš z nami." "Ne grem!" odgovori Kalan na kar skočijo deputiji nad njega in ga pričnejo tepsti po glavi s

koli. Kalan se jim istrga in skoči v hišo in deputiji za njim. Tedaj se je začelo streljanje. En deputi je stal na pagu vrat, ki drže v kuhinjo in streljal je iz revolverja skoz druga odprta vrata v prednjo sobo, kjer je njen mož z ostalimi rudarji sedel pri mizi in večerjal. Dotična soba ima tri okna in pri vsakem oknu sta bila po dva deputija, ki sta tudi streljala v sobo. Ona sama ne ve, koliko strelcev je počilo, toda zdela se ji je, da strelcev je bilo brez števila. V sobi pri mizi je bilo devet mož. Louis Tijan, kateri je na mestu obležal mrtev, Stefan Putrič, kateri je obležal smrtno ranjen, Stanko Stepič, ranjen sedaj v bolnišnici, John Štinač, ranjen sedaj v zaporu, Slavo Kalan, sin Johna Kalana, Albert Tijan in njen soprog Josip Putrič; dalje je bila v hiši služkinja Jožefa Gubešič in njeni štirje otroci, izmed katerih ima najstarejši štiri leta in najmlajši šest mesecev. Louis Tijan je bil na mestu mrtev; kroglja mu je šla od zadaj skoz hrbet. Stefan Putriču je kroglja prodrla prsi in umrl je čez par ur. Stanko Stepič je imel prestreljeno roko. Štinač je bil ranjen na levi strani nad želodec, ravno ko je jedel večerjo. Najmanjši otrok je bil opaljen od smodnika.

Antonija Putrič dalje izjavlja pod prisego, da izmed rudarjev ni absolutno nihče streljal, da sploh ni mogoče, da bi bil kateri zadet od krogelj izstreljenih iz hiše ali iz stonice, ki vodijo v zgornje sobe, kajti tam ni bilo nikogar — kakor trdijo deputiji, da so se štrajkarji med seboj (!) postrelili. Ona ve gotovo, da ni nobeden v hiši imel strelnega niti kakoršnega orožja. Deputiji so potem preiskali celo hišo, odprli vse kovčke in stikali povsod, a nikjer niso našli nobenega orožja. Kolikor ona ve, so deputiji v službi Waddell-Mahona prišli po Johna Kalana edino iz vzroka, ker je prejšnji dan parkrat ubral krajšo pot po kompanijskem posestvu, ko mu je eden uradnikov družbe zapovedal, da sme edinole po cesti hoditi in nikoder drugod. Nobene druge pritožbe ali obtožbe ni bilo proti njemu.

Milicarji in — dekleta.

"Glasnik" v svoji zadnji številki piše: "Vojaštvo je začelo polagoma odhajati, vendar ga pa ostane kakih 1200 mož še vedno tukaj. Za njimi pač ne bo nikdo žaloval, razen kakih par razuzdanih žena in deklet, ki so se jim kar (!) nastavljale. In to so najbolj (!) moralni ljudje, kar jih je najti v Calumetu, ki dopuščajo svojim deklicam potepati se cele noči z neznanimi ljudmi, ki so danes tukaj, jutri tam. In tako padamo iz enega ekstrema v drugi, na eni strani molimo Boga, na drugi pa kadimo satanu."

Klicaji v oklepajih so naši in kar je debelo tiskanega smo mi podčrtali. Drugo naj si pa mislijo čitatelji sami. Med vrsticami je lahko čitati, da tisti "najbolj moralni" ljudje na Calumetu so vsakakor tisti vzor — rojaki, ki so zadnji v štrajku in prvi, kadar je treba lizati prste in pete rimskemu žandarju Luki Klopčiču! Tableau!

NOVI SLOVENSKI GARJEVCI. — POPJE PROTI STAVKI.

Calumet, Mich., 23. avg. — (Izv. por. Proletarce.) — Cenjeno uradništvo! Boj med zavodnimi delavci in kapitalisti se nadaljuje. Da bitka še ni končana, krivi so temu tukajšnji garjevci, med katerimi je precej Slovencev, seveda takih, ki vedno čepijo v cerkvi. Krivi so tudi popje vseh ver. Zlasti ga pihnejo kranjski Klopčič, hrvatski Medin in poljski capin. Prvi je takoj v začetku stavke podpihoval slovenske rudarje, da se naj držijo proč. Isto je storil tudi hrvatski popič, češ da je "boljše imeti dobro ime kakor pa tri dolarje na dan", za kar se rudarji borijo.

Bratje delavci, slovenski in hrvatski! Zapomnite si dobro te ptičke. Oni ne delajo ničesar za stonj; prav mastno si računajo vsak korak. Zato tudi ne prodajajo vas in Vaših otrok zastonj! Najbrž so dobili od kompanije stotake, da bi ji pomagali priprejati vas nazaj v staro sužnost. Oni se torej ne boje za grdo ime, ker vas prodajajo. Vedno vas uče, da se bojte hudiča in pekla

— a oni se ne boje niti boga, hudiča ne pekla, ker vam tisočim in tisočim krajejo kruh iz ust. Zgradili ste jim krasne cerkve in hiše, da se v njih zabavajo s svojimi kuharicami. Ali bi ne bilo boljše, da ste si zgradili domove za se, ali domove za knjižnice in šole, kjer bi izobraževali svoje otroke, da bi jih kapitalizem tako ne tlačil, kadar odrastejo kakor danes tlačil Vas?

Bratje delavci slovenski in hrvatski! Ne glejte na peščice skebov in izdajice. Večina povsod zmaga. Zmagali bomo, samo bodite složni in vztrajni! Ne ozirajte se na tistih par starih izdajalcev, skebov, ki jih bossi sedaj pošiljajo v rudnike, kjer nastregajo po par karice drvja in jih vozijo ven, samo da bi vas oplašili in privabili nazaj. Videla sem na svoje oči, kako so zbrali kakih 15 skebov in jih preoblečene v rudniških oblekah in s svetilkami na glavah vodili od rudnika do rudnika z namenom, da jih vidijo štrajkarji. Na čelu te tolpe je bil ear Jim McNaughton in ostali keptni, ki znajo na vse načine blufati. Slovenske in hrvatske žene in dekleta, dajmo iti vsakokrat na shode stavkarjev, da se tudi me kaj poučimo in pomagamo našim soprogom do zmagave.

Na komando McNaughtona vojaštvo še vedno razganja stavkarje od rudnikov, ki pazijo na skebe. Newyorški trempje s pomočjo tukajšnjih nadskebov (deputijev) tudi vlačijo posamezne stavkarje po zaporih brez vsakega vzroka, samo da bi delavce oplašili in jih zvalili na delo. Ali vse nič ne pomagata.

Ne smem pozabiti tudi na tiste propalice slovenske krvi, katerim ste vi delavci pripomogli do premoženja in kateri vam sedaj v zahvalo odvrtačajo kogar le morejo od unije in od stavke. Ta priča v kompanijskem perju se imenujeta Jos. Stukel in John Šusterčič. Oba imata gostilno in sta že bogata. Ali boste vi delavci še nadalje podpirali take izvrške človeške družbe. Tudi nekateri drugi slovenski trgovci plašijo delavce in jih odganjajo od unije — toda sami so pa dobro organizirani. Kar sejo sklicujejo, in hajd za en cent, dva, tri do pet centov zvišajo ceno blaga. Ako ne bodo molčali in pustili rudarjev pri miru, pridem na dan tudi z njihovimi polnimi imeni, da jih na daleč spozna slovenska javnost.

Tukaj podam javnosti slovenskega zavednega delavstva imena nadaljnjih slovenskih garjevcev in izdajalcev svojih bratov, ki nam odjemljejo kruh iz ust:

Martin Umek, Martin Simonič, Geo Koc, Mike Koc, Jos. Kreve, Louis Gazvoda, Jos. Gazvoda, J. Musič, Jos. Ovniček, John Šterbene, Louis Šimec, Geo Mihelič, Jos. Mišica, Frank Klobučar, Fr. Urbas, Nik Vraneski, Ignac Lovretič, John Turk, Frank Brezovar in Jos. Meteš.

Sram vas bodi, izdajice in Judeži škarjoti! Med temi jih večina nosi kompanijske palice in črepe na prsih. Fej propalije! Žena štrajkarja.

2. MILIONA ORGANIZIRANIH DELAVCEV STOJI NA STRANI RUDARJEV V MICH.

Mr. John H. Walker, zastopnik rudarskega oddelka, American Federation of Labor, Calumet, Mich.

Povejte štrajkarjem v bakrenem okrožju, da oči dveh milijonov organiziranih delavcev v Združenih državah so vprte na severni Michigan in napeto opazujejo boj, ki se tam vrši. Brez ozira na to, kako velika moč je nasprotnikov, prepričani ne bodo nikdar, da se ne bi rudarji organizirali in da ne bi pridobili boljših delovnih pogojev. Skrbel bom, da delavstvo cele Amerike zve o položaju v Copper Country in da se pouči o tamošnjem gibanju. Poročajte mi natančno vse, kar se tam godi.

Fr. Morrison, tajnik — blagajnik, American Federation of Labor.

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati podučne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA."

"Zarja" izhaja v Ljubljani, Šelenburgove ulice šte. 61 II in stane za Ameriko \$6 za celo leto.

Nadaljevanje s prve strani šeste kolone:

za naš boj, za naše opravičene zahteve. Neštevilni gnobivi prerano ubitih bratov nas kličejo, da uničimo sistem, kateri ubija pridne delavce, kakor Armour živino v klavnihah.

Dne 18. avgusta sva imela z Guy E. Millerjem lep shod na Ahmeeku, 19. avgusta pa z Jos. D. Cannonom in Walkerjem na Hancock-u. Lepo komedijo smo imeli na Calumetu v sredo, dne 20. avgusta. Jaz sem šel spremit na kolodvor sodr. Šušnjara, kateri je odpotoval v Chicago in potem dalje proti New Yorku. Ko je vlak odšel, sem počasi odkorakal proti šotorom, da pregledam kako se že kaj počutijo vojaki. Komaj sem bil nekoliko oddaljen od Red Jacketa, že začujem velikanski hrup v mestu. Parna piščalka je tulila za ogenj. Vojaštvo peš in na konjih so v divjem diru tekli proti železniški postaji. Ljudstva se je na mah zbralo na mestnih ulicah na tisoče, vse je bilo radovedno, kje gori. Stvar je pa bila sledeča: Kapitalistom prodana duša, slovenski "deputy seriff" Jože Gazvoda je na železniškem peronu osobno kazal štrajkarjem svojo "svitlo zvezdo". Štrajkarji so se seveda njegovemu dostojanstvu smejali. To je svetega moža tako razburilo, da je pričel streljati. Dva Hrvata skočila k njemu, vzameta mu samokres in mu jii namečeta nekaj po glavi. Junaški varuh postave in reda je v trenutku izgubil vso korajžo in hitro tekel proti domu, da pokaže svojo nedolžno glavo svoje boljše zakonske polovice. — No, danes smo pa čitali v "Glas Naroda" sledeče: Calumet, Mich., 20. avgusta. — Pred neko tukajšnjo hišo, v kateri stanujejo neunijski delavci, se je zbrala velika množica štrajkarjev, ki so grozili, da bodo razdejali hišo in potokli vse, kar jim bo padlo v roke. Ker se je bilo bati resnih nemirov, je morala priti policija na pomoč kavaleriji, da je razgnala štrajkarje. Tako toraj piše slovenski delavski listi, potem se pa še jeze, ako gre število njihovih naročnikov navzdol. Bodite veseli gospodje, da vas ni tukaj, ker potem bi bržkotne zepet morala priti kavalerija!

Dne 21. avgusta smo se z Mrs. Cannon, Jos. D. Cannonom in Frank Altonom (Fincec) odpeljali v Greenland, kjer sem dobil stara znanca Peter Gešelnja in Jos. Miheliča. Iz Greenlanda smo z godbo na čelu odkorakali v dve miljii oddaljeni "Mass City", kjer smo v "Labor Hall" mneti lep shod. Čudno se mi je videlo, kje da so nabrali toliko ljudi. V Greenland in okolici je štrajk O. K. "Up — to — date". Tam ni niti enega skeba, kakor tudi nobenega vojaka in Pinkertonea. Augusta 22. pa smo s Cannonom in Altonom šli na Hancock, od koder smo odkorakali v 4. milje oddaljeni Atlantic. Udeležba je bila velikanska. Prišli so štrajkarji iz Hancock, Houghton, Dodgeville, Painesdale, Trimsountain Copper Range, South Range, Baltic, itd. Večraj pa je bil impozantni shod na Laurium v "Palestra Ring" kjer je bil glavni govornik John Michel, bivši predsednik "United Miner's Workers of Amerika" in sedaj drugi podpredsednik "American Federation of Labor".

Danes zvečer (avgust 24.) pa bomo zopet imeli shod v Taljanskej dvorani. Kakor vidite, dela in shodov je dovolj. Seveda niso tukaj označeni vsi shodi, ker govornike razdele v več oddelkov. Mene bežkotne še ne dobite tako hitro v Chicago. Sodr. Škof naj se kar prime uredništva, jaz imam drugega dela več kot preveč. Sploh pa mene nekateri gospodje na Calumetu zelo visoko cenijo. Farani slovenske župnije so mi pripovedovali, da je župnik Klopčič dne 17. avgusta zelo tiho pridigoval, tako, da so ga samo tisti razumeli, kateri so sedeli v prvih sedežih. Pravijo da je dejal: "Šavs je velik falot". Well, velik je nisem posebno, pač pa sem precej širok. Gospod je tudi dejal: "Vodja slovenskih štrajkarjev neprenehoma laže". Besedo "vodja" bi bil gospod lahko izpustil. Ako bomo potrebovali kakšnega vodjo, potem si ga bomo že sami izvolili in potem, če že bode to gospodu všeč, ali pa ne.

Se še oglasim! Vaš za industrielni unionizem.

Groga.

SKEBOM V SPOMINSKO KNJIGO.

Seznaniiti hočemo slovensko javnost z nekaterimi zlahtnimi evetkami, katere rastejo na skebskem vrtu. Dolžnost vsacega slovenskega delavca je, ako katerikrat sreča enega iz med teh, pa naj si že bo v Michiganu, Teksasu, New Yorku, Californiji, Canadi, Ljubljani ali pa v Zagrebu, da mu pljune v njegovo izdajalsko lice. Ime in dostojanstvo: James Waddel, residence New York City in vodja zloglasne posredovalnice štrajkolomcev — in Rev. Luka Klopčič, residence slovensko župnišče na Calumetu; Šefa vseh tukajšnjih in importiranih skebov in barab. Jože Gazvoda, četovodja slovenskih "Pinkertonov", kateri nosijo "konjske podkve" (zvezde) na prsih. Imena drugih skebov brez šarže se glase: Martin Verderbar, August Sumberg, Frank Nygren, Kbaes Ambromson, Charles Janson, Martin

Štrajk v bakrenem okrožju bode dobljen. Res je, da so nabrali en par ducatov strahopetnih delavcev, kateri so šli na delo, da v imenu skebarije jedo iz ust kruh svojim borečim se tovarišem. Ampak nevarnosti do sedaj še ni. Mi imamo za seboj vse organizirano delavstvo Amerike, — skebe pa čaka preziranje in pljunki do konca njihovega življenja — do groba.

Šavs.

Calumet, Mich., avgust 24.

Čitatelji "Proletarca" so gotovo radovedni, kako je kaj pri nas v bakrenem okrožju, kjer traja štrajk že nad eden mesec. Odkrito povedano, da se dobro držimo. Shode in parade imamo vsaki dan. Smola je pa zaradi tega, ker bomo kmalu raztrgli čevlje — in potem bodemo morali hoditi bos, kar je seveda sitno. Je že res, da tukaj ni nič, pač pa trdo tlakovane mestne ulice, katere so po nekaterih krajih zalite s smolo, katere se pri tej vročini človeku nabira na palce, kateri skozi raztrgane čevlje zvedavo gledajo vojake v uniformi in importirane James Waddellove "gentleman".

Vročina zadnjih dni je začela močno uplivati na možgane urednika tukajšnjega slovenskega lokalnega lista. V svoji zadnji številki smo čitali sledeče: Skrajno neslano šalo si je dovolil neki neimenovanec s tem, da je poslal Rev. L. F. Klopčiču dopisnico, na kateri se nabaja nasikana mrtvaška glava. Čutil je seveda tudi kot svojo dolžnost, izraziti se v besedah, kakoršne rabijo člani zloglasne družbe "La mano nera" ter Rev. Klopčiču groziti s smrtjo. Mi obsojamo take šale do cele la, ker so pri teh resnih časih neumestne. Ako je pa dotičnik mislil s tem ustrahovati gosp. župnika, je dosegel ravno nasprotno, ker vemo, da mu je njegova gorenjska kri zavrela ter si je mislil: Sedaj pa baš ne! Mi se seveda ne strinjamo s takimi dopisnicami (ako je župnik v resnici dobil) in nam tudi ni znano, kedo je pisal tisto nesrečno karto, zavoljo katere si je morda g. župnik še spodnje hlače onesnažil, — toda smešno se nam pa vidi mnenje urednika, da ako je župnik slučajno rojen na Gorenjskem, da bi bil potem nekaj več. Vi pišete: Sedaj pa baš ne! Toda Vi konstantirate, da bode župnik še nadalje odprt sovražnik organiziranih delavcev in prijatelj bogatih bostonskih potepuhov. Dobro, slobodno vam.

Originalne kozle strelja tudi "Glasnik", ko poroča od rojaka (skeba) Jos. Gazvoda. Zakaj pišete take prismodarije, da se vam potem delavci smejejo. Ako ste urednik lista, potem nikar ne sedite vedno na stolu — kakor koklja na jajcih. Pojdite med ljudstvo, in marsikatero blamažo si bodele pripravili.

Včeraj (avgust 23.) smo v impozantni paradi korakali v "Palastro Hall" kjer je bil glavni govornik znani unijski vodja John Michel. V sprevodu smo nosili zanimive napise, kot: "Papa is striking for us" "Calumet and Hecla Headquarters — Boston", "W. F. of M." Headquarters — Denver, "Waddel Thugs" Headquarters — Sing — Sing.

Se še oglasim! Vaš za industrielni unionizem.

Groga.

AGITATORIČEN FOND

za pošiljatev Proletarca med štrajkujoče rudarje v Calumet, Mich. so darovali sledeči: Jug. soc. klub, št. 1. Chicago, Ill. — — — — — \$5.00 Mike Keber, Chicago, Ill. — 50 Frank Fister, Chicago, Ill. — .25 Math Jaklevich, Friderikton, Pa. — — — — — 1.00 V blagajni dne 16. avg. 1913 3.25

Skupaj — — — — — \$10.00

Stroški: 600 iztisov šte. 310. — — — \$6.00 V blag. dne 23. avg. 1913 — \$4.00

Black Diamond, Wash., Aug. 11.

Uredništvo "Proletarca"! Tukajšnji premogarji so danes stopili v štrajk. Več kakor 850 premogarjev je prizadetih. Za sedaj ne svetujem nikomur hoditi tu sem za delom. Podrobneje poročam prihodnjič.

John Leksha.

SODRUGI!

Vsak socialist bo moral naročiti "PROLETARCA", kajti list živi samo od svojih naročnikov. Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA", kajti to je prva naloga naše stranke. Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA", ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu, ter ga povzdigniti v dnevnik. Delavci na krov! JAKO VAŽNO VPRAŠANJE? "Ali sem že poslal zaostalo naročnino za "Proletarca"? Še ne!

Majerle, Jože Rupi, Jurij Koc, Frank Brezovar, Martin Simonček, Martin Umek, Jože Perko, Janes Kokol, Mike Cinejelaki, St. Petriček, France Urbas, Jože Ovniček, Matija Prebilč, Miklavž Saic, Stefan Stiglič, Jaka Grahek, Jože Gazvoda, Matija Kostelec, Jos. Mišica, Jurij Burič, Peter Deržaj, Jaše Kreuz, Frank Kovačič, Peter Majerle, Stefan Turk, Nace Lavretič, Janex Ovetič, Jože Sečon, Miklavž Badovinac, Matija Majerle, Miha Trdič, Jože Zalec, Matija Rogina, Janes Mušič, Matija Spehar, Jože Melhec, Jože Mišica, Matija Toboc, Janex Uoman, Frank Šusterčič, Franco Draginc, Matija Likovič, Matija Kastelic.

To so tiste svetle zvezde na nebu, to so tisti gobavci od katerih čevka "Amerikanski Slovenec": Gospodje, hvala za poduk. Mi vemo, kje so gobavci. Ti ljudje so tako blizu, da se jih lahko prime z roko. Japonci naj le hodijo med gobavce, te vrste ljudi ni potreba hoditi iskat v Azijo — te pobodne (!) kuge je dovolj na Calumetu, U. S. — Zavedni slovenski in hrvatski delavci se pa z gobavci ne bodo objemali! Dixi.

Sodrugi!

Vsled štrajka rudarjev v Calumetu in okolici se nudi posebna prilika za našo agitacijo med rudarji-štrajkarji. Potrebno je v tem boju med delom in kapitalom delavce privesti do spoznanja, da leži njih moč nad nenasitnimi baroni rudnikov edino v solidarnosti — v skupnem nastopu. Zato je nujno, da se izdajo posebne brošure in da se pošilja vsak teden med štrajkujoče rudarje nekaj sto iztisov Proletarca.

Da se pokrijejo stroški za to agitacijo, je treba splošne gnotne pomoči. Vsled tega je jugosl. soc. klub št. 1. v Chicagi, na seji dne 26. t. m. sklenil, apelirati na vse jugosl. soc. klube, da pošiljajo v ta namen prostovoljne prispevke za agitatoričen fond.

Sodrugi! Bud rudarjev v Michiganu je naš boj, zmaga štrajkarjev je naša delavska zmaga; izguba štrajka je izguba celega delavskega razreda. Pomagajmo štrajkarjem s tem, da jim preskrbimo dovolj poučnih knjižic in lista Proletarca.

Prispevke je pošiljati tajništvu J. S. Z. 111 N. Market St. ali pa upravništvu Proletarca.

AGITATORIČEN FOND

za pošiljatev Proletarca med štrajkujoče rudarje v Calumet, Mich. so darovali sledeči: Jug. soc. klub, št. 1. Chicago, Ill. — — — — — \$5.00 Mike Keber, Chicago, Ill. — 50 Frank Fister, Chicago, Ill. — .25 Math Jaklevich, Friderikton, Pa. — — — — — 1.00 V blagajni dne 16. avg. 1913 3.25

Skupaj — — — — — \$10.00

Stroški: 600 iztisov šte. 310. — — — \$6.00 V blag. dne 23. avg. 1913 — \$4.00

Black Diamond, Wash., Aug. 11.

Uredništvo "Proletarca"! Tukajšnji premogarji so danes stopili v štrajk. Več kakor 850 premogarjev je prizadetih. Za sedaj ne svetujem nikomur hoditi tu sem za delom. Podrobneje poročam prihodnjič.

John Leksha.

SODRUGI!

Vsak socialist bo moral naročiti "PROLETARCA", kajti list živi samo od svojih naročnikov. Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA", kajti to je prva naloga naše stranke. Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA", ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu, ter ga povzdigniti v dnevnik. Delavci na krov! JAKO VAŽNO VPRAŠANJE? "Ali sem že poslal zaostalo naročnino za "Proletarca"? Še ne!

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1906.

Inkorporirana 28. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 91a, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 3536 E. 80 St., Cleveland, Ohio.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Toleston, Pa., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib st., Numrey Hill, A. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORŠEK, 1. porotnik, West Mineral, Kansas, box 211.
JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 409 Ohio Street, Johnstown, Pa.
ALJOSIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4, box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Uradno glasilo: PROLETARCO.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštah; Expressih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Thomas, avgust 15. 1913.

ZAHVALA.

Najtoplejša zahvala vsem cenj. bratom in družtvom S. D. P. Z., kateri so mi darovali in olajšali moje neizpremenjeno revščino in trpljenje. Sedaj se nahajam še vedno v bolnišnici v Baltimore in do sedaj nisem dosegel še nobenega izboljšanja v svoji boleznii.

Zdravniki me silijo celo, naj pustim, da mi nogo odrežejo. Ali rajši bi videl, da me doleti smrt. Rojake širom Zdr. držav opominjam, naj pristopijo k "Slovanški delavski podporni zvezi", katera v resnici po materinsko skrbi za svoje člane.

Še enkrat vam srčna hvala cenjeni sobratje S. D. P. Z., kakor tudi vsem nabiralcem.

Še nadalje se moramo obračati do usmiljenih sre, da bi mi pomagali v tem mojem revnem stanju. Vaak najmanjši dar mi bo še vedno zelo dobro došel. Obenem želim vsem rojakom širom Z. D. boljše sreče, kakor je doletela mene pri vstopu na tuja tla.

Darovi naj se pošiljajo na Jos. Gortz, blagajnik dr. št. 23., Box 294, Thomas, W. Va.

Vaš nesrečni

Anton Lenček.

Sledeča društva in sobratje so darovali:

Dr. Pomočnik, št. 2. Johnstown, Pa. \$5.15; dr. Zavedni Slovencev, št. 4. Laydell, Pa. \$3.50; dr. Austria, št. 5. Ralpton, Pa. \$4.75; dr. Zvesti Bratje, št. 6. Garrett, Pa. \$1.50; dr. Zavedni Štajere, št. 9. Johnstown, Pa. \$4.00; dr. Slovan, št. 15. Sopris (?) \$3.75; dr. Bratstvo, št. 16. Buxton, Iowa, \$2.00; dr. Delavec, št. 25. Rock Springs, Wyo. \$4.55; dr. Ilirija, št. 24. Fselin, Pa. \$2.40; dr. Jutranga Zarja, št. 29. Meadow Lands, Pa. \$3.75; dr. Slovenska Zastava, št. 33. Jenny Lind, Ark. \$2.35; dr. Planinski Raj, št. 35. So. Lorain, O. \$3.00; dr. Dobri Bratje, št. 38. Bridgeport, O. \$1.75; dr. Orel, št. 40. West Newton, Pa. \$4.00; dr. Mladi Slovencev, št. 42. Oglesby, Ill. \$4.00; dr. Slovenski Bratje, št. 47. Avella (?) \$5.00; dr. Proletarce, št. 50. Franklin, Kans. \$5.00; dr. Karol Učekar, št. 54. Rockwood, Pa. \$1.75; dr. Vrh Planin, št. 55. Creb Tree, Pa. \$1.45; dr. Skala, št. 56. Allegheny, Pa. \$2.75; dr. Čaveny, št. 57. Carrollton, O. \$3.65; dr. Bratoljub, št. 64. Milwaukee, Wis. \$5.00; dr. Bratje trdno stojmo, št. 65. New Alexandria, Pa. \$2.00; dr. Sokol, št. 21. Mineral, Kans. \$2.00; dr. Balkan, št. 69. Pittsburg, Pa. \$4.25; dr. Pod Triglavom, št. 73. Smith Field, (?) \$4.05.

Skupaj sem prejel od krajevnih društev S. D. P. Z. vsoto \$87.35.

Op. ur.: Imen posameznih darovalcev pri društvi nisimo priobčili, ker nam vzame to le prostor in kazi obliko. Pri društvih "Zavedni Štajere", "Jutranga Zarja" in "Čaveny" smo torej navedli le skupno darovano vsoto, kakor je to storjeno tudi pri vseh ostalih društvih.

AŠKERČEVA ČITANKA.

Praska "Svobodna misel" je izdala in založila krasno knjigo "Aškerčeva čitanka".

Uvod vsebuje vseskozi stvarno razmotiranje Aškerčevega pesniškega delovanja.

Tudi životopis slavnega pesnika-mučenika je stvaren in kratak: "Anton Aškerce se je rodil l. 1856 v vasi Globoko pri sv. Marjeti, blizu Rimskih toplih na spodnjem Štajerskem.

Gimnazijo je študiral v Celju. L. 1877 je stopil v mariborsko bogoslovnico, kjer je bil po dovršenih naukih posvečen v duhovnika.

Služboval je v raznih južnoštajerskih župnijah za kaplana, n. pr. v Šmarju, Velenju, Skaluh. — L. 1898 je stopil v pokoj in do bil službo mestnega arhivarja ljubljanskega, ki jo je opravljal do svoje smrti, dne 10. junija 1912.

Aškerčevi spisi so: Balade in romane 1890. II. izdaja 1903. — Lirske in epske poezije 1896. — Nove poezije 1900. — Tri dramatične študije. 1900. — Ruska antologija (skupaj z Ivanom Veselom) 1901. — Zlatorog. Pravljica izpod Triglava 1904. — Četrti zbornik poezij. 1904. — Primož Trubar. 1905. — Mučeniki. 1906. — Junaki. 1907. — Jadranski biseri. 1908. — Akropolis in piramide. 1909. — Pesnitve. Peti zbornik. 1910. — Poslednji Celjan. 1912. — Atila v Emoni. 1912. — Dva izleta na Rusko. 1903. — Izlet v Carigrad. 1893. — Ali je Primož Trubar u pesnitve vreden junak ali ne? 1905. —

Dr. Ivan Prijatelj je v knjigi "A. Č." izbral iz teh pesnitev sledeče pesni: Moja Muza, — Kosa, — Čuj, veter piše razdivjan, — Kudi se njiva, — Mi vstajamo, — Sopotnik, — Brat Slovak, — Brezdnik, — Na sedmini, — Svatba v Logih, — Vinska bajka, — Mejnik, — Godčeva balada, — Iskarjot, — Poslednja struža, — Ponočna notnica. — Celjska romanca, — Slovenska legenda, — Napoleonov večer, — List iz kronike Zajčke, — Stara pravda: I. Znamenja na nebu, II. Kralj Matijaž, III. Juraj, IV. Pred cesarjem, V. Tlaka, VI. Boj pri Brezicah, VII. Knežji kamen, VIII. Tabor, IX. Stava, X. Kronanje v Zagrebu, — Anka, — Zimska romanca, — Dvorski novec, — Najlepši dan, — Božična pešem siromakova, — Bajramska legenda, — Delavčeva pesem o premogu, — Satanova smrt, — Firduzi in derviš, — Pegar in osel, — Pevečev grob, — Čaša nesmrtnosti, — Prva mučenica, — Grešnik, — Krišna, — Bazarska parabola, — Zar, — Luč iz neskončnosti, — Ahasverjeva himna Noči, — Ahasver pod križem.

Knjiga "A. Č." je izšla v dveh oblikah. Ena je tiskana na boljši, finejši papir, druga na slabšega.

Ako si kdo želi knjigo nabaviti potom upravnštva "Proletarce" naj pošlje 40c za slabši ali pa 70c za boljši eksemplar.

Iz naselbin.

Indianapolis, Ind.

Prosim, natisnite teh par vrstic v nam priljubljenem listu Proletarce!

Kar se dela tiče, se ne morem preveč pohvaliti. Je sicer še dovolj dela, ampak zasluži se komaj toliko, da se moremo s težavo življati.

Nekateri livarji še precej zaslužijo, drugi pa zopet nič. To je pač odvisno od tega, kakšno delo kdo ima in kakor kdo zna.

Zatorej, dragi rojaki, organizirajte se! Ako smo vsi združeni, si lahko pomagamo. Pristopajte v socialistične klube, ker s tem se delavstvo samo sebe podpira.

Omeniti moram, da smo ravno nekako pred letom dni štrajkali. Ali, ko bi bili že pred 7. leti, bi bilo veliko boljše.

Za cerkev pa ne dam nič več — je tudi nič več rad ne vidim od znotraj.

Pa kaj mislite, kdo me je prived do tega spoznanja? Nič drugi, kakor "A. Slovencev", ali pravzaprav "Trček", ki izhaja v "Žuljetu".

Poskušal sem ga eno leto.

Bil sem naročen tudi na starokrajске duhovske Trčke, a ti nis tako pisarili čez in od socialistov in jih tako žrli, kakor ta žuljetski. — Drugo nisem čital, kakor: "Proč s 'Proletarcom'", proč od "Glas Svobode", ti so socialistični, so krivoverski listi" itd.

Jaz sem si mislil, da so to res kakšne živali ali kaj. Toda ne, ravno nasprotno: to so ljudje, preprosti delavci, ki zahtevajo luči pravice in resnice, ki ljubijo pravico in sovražijo krivico.

Vest mi ni dala miru, dokler nisem prijel za Proletarce in Glas Svobode in sem pazno čital od koticke do koticke in v kratkem času sem videl, kje je resnica.

Zato pa — vsa čast "A. S".

Omeniti moram še, da je bil tu prve dni žuljaki cerkveni piknik, a se je kakor vidim, slabo obnesel, ko je ravno zdaj zbiranje (kolekta) za cerkev.

Mislim, da je malo več tako brezasto bedastih, kakor sem bil jaz še pred 3 leti. Takrat sem si vzela celo na posodo \$5, pa jih pri cerkvenem pikniku potrosil.

Nekdo tukaj mi je dejal: "Če hočeš daš, če ne, pa ne, saj te nobeden ne silil."

Ali ne kričijo vedno od znotraj in od zunaj cerkve: "Če ne daš, se boš pa evrl v peklu na veke"? Kaj je to drugega, kakor strašilo in sila?!

7 letni cerkveni darovalce vam kliče: aj zadostuje to za danes! S socialističnim pozdravom!

Bivši naročnik "A. S."

POSTORIA, TEX.

Cenjeno uredništvo!

Mislim, da še ni bilo niti ene vrstice v Proletarcu iz tega kraja. Pa, tudi jaz nimam nič kaj posebnega poročati.

Ampak — zanima me calumetski štrajk.

Možje in fantje, držite se pokone! Nič ne morete izgubiti, dobite pa lahko.

Imejte srce možko, a ne oslovsko, da bi šli skebat!

Skeb je tako grda beseda, da ni, da bi jo izrekel, kaj se, da se kateri tako predrzne, da vzame ta grdi madež nase.

Delal sem nekako pred 10. leti na Calumetu, ali kaj mislite, koliko "sihtov" sem napravil?!

Samo — enega edinega, pa sem rekel: John, na starem Tamracku ne bo kruha.

Na Calumetu ni za ljudi, za živino pa tudi ne. Celih 12 ur smo bili pod zemlji. "Ja", sem rekel, "ali ne bo konca tega dneva?!"

Z mojim tovarišem sva nametala 5 vozov do 9 $\frac{1}{2}$ ure, a kaj je rekel boss? "To ni nič!" Pral sem, kje je voda. "Tam, sto korakov od tukaj!"

Grem, podložim si eno desko in ležim tako dolgo, da smo šli domov. "Bos" me je prišel prkraj opozarjat. Govoril je o "fire", češ, da me bo odslovil.

Prvič nisem nič rekel, drugič ga pa prav pošteno pošljem "to hell."

Predno smo šli na vzpenjače, vrčem eno srajco, svetilnik in klobuk v karo, pa sem bil "tru" z delom na Calumetu.

Fantje, bodite složni, pa boste dobili, kar zahtevate.

Nimam sicer ničesar opraviti s štrajkom, ali vseeno prikaočim na pomoč po svoji moči, samo, da starete tiste težke verige, v katere ste bili vključeni.

Le korajžo možje in fantje in žene in dekleta! Držite vsi skup in borite se vsi skup!

Pa še nekaj od naših farm! Te so bolj slabe, pa tudi sušo imamo.

Za nas, ki smo kasno sem prišli, je posebno slabo.

Kadar si vse uredimo, pa upam, da bo dobro. Kraj je namreč zdrav in voda dobra. Edino tekasavsko sonce je precej vroče!

Vas pozdravljamo, pa "žoltskega Janeza" nič in čikaškega velikomestnega razgrajča tudi ne.

To so res pravi božji možje, fej — grlobije! — Farnar.

Pueblo, Colo.

Ne bom se dolgo bavil s svojim dopisom, ker nimam nobene temeljite izobrazbe.

Delati smo tu pričeli in sicer po starem, a tri dni v tednu. Delamo torej 4 dni manj, kakor naš kosmatinec večni "Kyrielesom", ki je bolj podoben kakemu turškemu komandantu, kakor pa nebeškemu agentu.

Vsako nedeljo odira narod in na vsak velik praznik dela cerkveni piknik.

Blizu farovške gnojnice mi je prišel v roke list "Edinost" in sicer št. 24. z dne 28. junija t. l.

Čitam dopis, pod katerim je podpisan L. F. Truger. On čivka, da izpodbije vsak napad in joka, češ, bi li dali mi njemu jesti, ako ne bi sam imel in t. d.

Dragi mi urednik Proletarce, vedite, da mi L. F. Truger, bratranec urednika Edinosti v Pa. dolguje za 3 mesece na hrani in piščici, pa tudi nekaj denarja.

Vprašali boste je li to resnica? O, resnica je, resnica. Imam 1000 prič, ako je treba!

Glejte, g. urednik, kakšne sv. Antona živali hočejo biti socialisti!

Urednik "Edinosti" je morda tudi socialist — toda, gotovo je "krišanski socialist"!

Konec svojega dopisa želim, da bi postal "Proletarce" kmalu dnevnik in da bi skore nastopila splošna socialna zmaga nas sužnih delavcev v Ameriki.

L. F. Trugerju pa svetujem, da mi poveri moj težko prisluženi, krvavi denar, kolikor mi ga dolguje, če ne, bomo imeli njegovo sliko celo leto v Proletarcu, da bodo vsi ljudje vedeli, kakšen nepoštenjakovič je L. F. Truger.

Pozdrav!

John Pogorelec!

CHISHOLM, MINN.

Posiljam Vam \$6.00, katero vsoto sem nabral kot naročnino pri zavednih delavcih, ki se zavedajo, da se jim godi krivica in pripoznajo tudi pot do rešitve iz moderne sužnosti.

Živel duh zavednosti med mučenim delavstvom.

Delavci vsi, ki pripoznajo te krivice, ki se gode v vašem življenju vsled današnjega bednega položaja, stopite v vrste organiziranega delavstva.

Organizacija je edina rešiteljica iz današnjega krivičnega sistema, pod katerim mora proletarijat trpeti.

Delavci, katerim je za izobrazbo in za probujo iz nezavestnega spanja, agitirajte za razširjenje delavskih novin, za povzdigo "Proletarce" iz tednika v dnevnik.

Kolikor hitreje se to izvrši, toliko bližje smo delavci jutranji zarji, ki sveti delavstvu izza gore.

Torej vsi na delo za izboljšanje našega položaja, za pravice in svobodo.

Chisholmski proletarce — c.

Cleveland, Ohio.

Zaradi raznih vzrokov sem obiskal naše rojake v državi Pa.

Mesto St. Michael leži v prijazni dolini in okrog njega se razprostira pusto gorovje.

Slovencev je v tej naselbini prav malo, menda samo 15.

Med njimi vlada najlepša sloga. Vsi — do enega — čitajo delavske časopise kakor Proletarce, Glas Svobode ter angleške in nemške socialistične liste.

Začuden sem opazoval, da so v naselbini, kjer se nahaja tako malo Slovencev, le ti tako razredno zavedni.

Sprejeti so me prav gostoljubno, da sem bil popolnoma zadovoljen.

Ko sem bival med njimi, smo se pogovarjali o položaju delavcev, o njih plačah in organizacijah.

Prepričan sem, da bi slovenski delavci, ako bi se tudi po večjih naselbinah tako zanimali za organizacije, kmalu dosegli svoj cilj.

Ko sem se poslovil od njih, sem razmišljal, kako bi si slovenski delavci v Clevelandu lahko pomagali do boljšega obstanka, ako bi vladala med njimi enaka sloga.

Zahvaljujem se vsem, posebno pa še John Suhadlniku, ki me je povsod spremljal!

John Kovačič.

La Salle.

Ker ne morem dobiti nobenih sporočil v našem Proletarcu iz La Salle, sem prisiljen iz svoje lastne volje, da poročam našim premogarskim trpinom tukaj v La Salle in okolici.

Ker nisem noben filozof, ne stenograf, bom kar po domače odkril nekaj, kar je zelo potrebno.

Zato, Slovenci v La Salle, Vam hočem najprej vprašati, če se še kateri spominja prvega slovenskega učitelja v La Salle.

Pred 10 leti je pomagal peti in drumljati presvetlo sv. mašo z Rev. Tonetom Podgorškom. To je oni razupiti Podgoršek, o katerem je bil dčber članek v Glasu Svobode.

Vrmino se k učitelju.

Ta slovenski učitelj in cerkveni organist, je kmalu videl, da ne bo kaj jesti, če bo samo pel v cerkvi. Zato se je potolil "Saloon Business-a" in sicer na prvi cesti, kjer je sedaj restavracija Filipa Rastres-a.

Ker zopet ni bilo zadosti dobička za njegov žep, je prodal Val. Potisek-u, potem jo je pa odkuril — mi ni znano — kam!

Mogoče je šel za Tonetom slavo Bogen peti.

Zdaj, po sedmih letih je ta Roštan prišel zopet v La Salle in je kupil saloon na tretjem in Crosat Str.

Zato — Slovenci, posebno premogarji, bodite previdni.

S prvim aprilom se začne zopet nekaj in to mogoče Roštanu diši, kakor mu je dišalo v West-Morelandu.

To je namreč oni Roštan, tisti Roštan, ki je v West-Morelandu iskal — skebe — Delal je to seveda za drago plačan denar premogarskim baronom.

To je torej tisti Roštan, ki je trgal kruh od ust west-morelandskim premogarskim družinam in to je tisti Roštan, ki je pomagal do tolikega gladu med W. morelandskimi družinami in to je tisti Roštan, Judež, izdajalec, ki je izdajal delavske tajnosti boson premogarnikov — aha, zatorej — to je tisti Roštan — pfuj —!

Slovinci, ogibajte se torej njegovega salona, če ima prav gostilno tako lepo prepreženo s slovenskimi trobojnicami, dasi se ne ve, kaj pravzaprav pomenjajo.

Prva njegova skrb je delavec prav pošteno oskubiti za njih težko prisluženi denar — potem — — pride na vrsto menda — dober vzgled — z njegovega plemenitega delovanja v West-Morelandu. — Priprava — za prihodnje izdajstvo za prihodnjo pomlad.

Slovinci, kakor sem že omenil, ogibajte se torej izdajalca Iskarjota.

Če je prišel v La Salle zopet svojo srečo loviti, mu jo pustite, ampak tisto, kakoršno imate več čimoma Vi drugi, — namreč 3—400 čevljev pod zemljo.

Za delom ni treba nikomur sem hoditi, ker delajo premogarji samo po 2—3 dni na teden.

Tu so tudi 3 cementne tovarne. V njih dobi vsakdo delo, — zdaj poleti, v hudi vročini. Po zimi pa polje, kamor hočeš.

To je kapitalizem, zraven imata pa še vsaka dva delavec po enega Roštana (izdajalca — bos-a.)

Naj bo dovolj za sedaj, imam pa še nekoliko na vesti — pa še drugič!

Pozdravim vse zavedne čitatelje "Proletarce".

Vaš

Venecl Obid.

Little Falls, N. J.

Do dolgo se že pripravljam, da bi napisal nekaj besed v Proletarce.

Temu je krivo dejstvo, da nam delavcem malo časa ostaja. Pa tudi, ker smo premalo šolske klopi ribali, nam ne teče pero tako gladko, kakor nekaterim srečnejšim osebam.

Ker je pa življenje naša vsakdanja šola, je pa tudi za nas delavec dobro, da se sem pa tja kateri oglasi.

Čital sem v "A. S." v št. 53., da je neki socialist pustil ženo in otroke ter si šel iskat drugo.

No, to je pa strašanski greh, če socialist kaj takega naredi, vseeno je pa boljše, kakor pretepati in preklinjati se med seboj.

Poznal sem pa jaz prav dobro enega, ki je bil v vseh bratovščinah in Marijin, ali kakor se je rad sam nazival sv. Alojzija mladencič. —

No, pa se je oženil in je tudi svojo pobožnost ohranil. Hodil je k spovedi vsak mesec, zraven je pa svojo ženo, ki je bila res žena — skrbna in poštena — pretepal in suval.

Ko je bilo že 5, reci pet otrok, je pa prodal kar je mogel, in si šel, najbrže — tudi drugo iskat.

Toliko je gotovo, da je pustil ženo in otroke in odšel —! Pustil je tudi čez streho zadolženo pestvo.

Kaj ne, to pa ni greh, saj ta ni bil socialist; — saj je bil le cvet katoliškega moža.

Takih slučajev je povsod dosti, kamor se človek ozre, seveda tudi pri najhujših nasprotnikih socializma. —

Sem in tja čitam tudi, da nekaterim kar ne gre in ne gre v glavo, da plačujejo delavci za socialistično stranko. Kakor bob debele solze pretakajo iz usmiljenja do ubogih delavcev. Seveda, kar se da cerkvenim bratcem in cerkvi, to se pa vse lahko da; to bo pa vse stoterno povrnjeno.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA Ljudstva.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta. *opisno po druzavi. Prvi sprejemni štiri tedne so poleg novega naznaka tudi STARI naznaki.*

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo - Slovenske organizacije Jugos. socialistične Zveze v Ameriki

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

ŠOVINISTIČNA FANTAZIJA IN RESNICA.

Belgrad, 23. julija. Če si "pravi Srbin", moraš biti navdušen za vojno. Smatrat moraš Bolgare za nekulturne barbare, za lovke, zahrbtne hinavce, in vsako besedo našega tiskovnega urada, moraš sprejemati kakor božje razodetje. Ako drugače misliš, si tujec, strahopetnež in seveda sovražnik domovine.

Kadar mine ta prokleta vojna, se bo že drugače govorilo. Kajti to, kar poveljčajo naši šovinisti, je največji zločin nad Srbijo. Škodljivci in izdajalce domovine je treba iskati tam, kjer se sedaj šopirijo njeni "očetje". In narod jih bo spoznal ter poklical na odgovornost, zakaj ta grozni zločin ne more in ne sme ostati nezakovan.

Uradna in poduradna peresa v rokah ljudi, katerim je pisanje kupčija, lahko opisujejo vojno kot vrsto slavnih dejanj in lahko zavijajo duhove v dim kakor pop, kadar smodi kadilo. Ali tudi tej pijanosti mora slediti iztreženje. Oči, ki gledajo v resnici obraz, se pa ne dajo zaslepljevati, kajti resnična slika je pregrozna, da bi jo moral olepšati čar praznih besed. Mi vprašujemo: Kaj ima narod od te vojne? In odgovor je uničujoč: Neizmerno nesrečo in nepopisno bedo.

Že deset mesecev in štiristotisoč ljudi odtgnanih od svojih hiš in od svojega rednega dela. Polja so ostala vsled pomanjkanja delovnih sil večinoma neobdelana, in še tuptam kakšna njiva, ki ni povsem pusta, ni obdelana tako, kakor bi bilo treba. Leto je, na polju bi bilo vse polno dela, ljudi pa ni. Od dne do dne je ljudstvo pričakovalo demobilizacijo. Ali prišlo je razočaranje. Namesto, da bi se ljudje vrnili domov, so pograbilni še tiste, ki sicer niso sposobni za vojaško službo, ki pa bi bili lahko kaj delali na polju.

Neopaženo se je v tej deželi ustanovila vojaška diktatura. V Srbiji veljajo vsi zakoni normalnega časa. Ne ena postava ni ravno razveljavljena. Ali vrednosti zakonov je uničena, zakaj vrhovna komanda uzurpira oblast a državi in delu, kar hoče. G. Pašić je ničla, vlada je prazna senca; Vrhovna komanda ukazuje v deželi, kakor da nimajo ustave in zakonov. Poleg mnogih drugih nezakonitosti, ki jih je že zagrešila, je ukazala ponoven pregled vseh moških od dvajsetega do štiridesetega leta, ki so bili bodisi začasno ali pa trajno spoznani za ne sposobne. Policijske in vojaške oblasti pa so uprizorile lov na te ljudi: po hišah, po ulicah, po delavnica jih grabijo in gonijo na nov pregled. In sedaj so vsi "sposobni" pa jih pošiljajo naravnost v Skoplje in uvrščajo med "bojevne".

Tako ravnanje je bilo drugače mogoče v kakšni absolutistični državi. Zlodejska vojna je omogočila, da se ravna tudi v Srbiji tako. Po deset let in še več so taki ljudje plačevali vojno oprosnino; za to se vrhovna komanda ne briga. Premalo ljudi ji je še popadalo v teh vojnah, pa jih mora še več odgnati v klavnice. Pravijo, da jih je pri naborih veliko ušlo vojni obveznosti. To je že res, da so se zgodili taki slučaji. Ali tisti, ki so se rešili puške, niso bili delavci in reveži, temveč ljudje, ki imajo globoke žepne in ki štejejo med patriote.

Mi ne poznamo vrhovne komande in je nečemo poznati. Mi poznamo vlado, ki je odgovorna skupštini; ona bo morala odgovorjati za te in za vse druge nezakonitosti.

Zdaj je zemlja vsled te naredbe popolnoma pusta. Tuptam opazi človek na polju še kakšnega starca ali pa nedoraslega fanta. To pa ne more obdelati zemlje, da bi rodila. Kako se bo ljudstvo prehranilo, odkod bode plačevalo davke in vse drugo, tega ne ve nihče. Država pa ne pozna milosti s svojimi zahtevami. Vzela je rodbinam hranitelje, a kljub temu bo zahtevala, da se dá "cesarju, kar je cesarjevega". Že sedaj je silna beda po deželi; čaka pa nas še večja. In ničesar ne more vlada prinesiti kot "uspeh" vojne, kar bi moglo nadomestiti škodo, ki jo je povzročila in ob kateri bo krvavelo ubogo ljudstvo.

Še večji strah mora obhajati človeka pred bodočnostjo. Že sedaj se postavlja militarizem v deželi, opirajoč se ob svoje zmage, kakor najvažnejši faktor. Militarizem in monarhizem bosta po zaključeni vojni dvigala glavo ošabno in prevzetno, kakor je že sedaj slutiti. Narodove pravice pa se bodo tembolj potiskale v kot. Demokracija je dobila od te vojne najhujši udarec. Po vojni bodo zahtevali ogromne kredite, da se poveča stalni vojaški kader, da se pomnoži število višjih in nižjih oficirjev, število kasarn, da se nabavi novo orožje, nova municija, nova vojaška oprema, ki jo je vojna uničila. Najemala se bodo nova posojila, ogromne obresti tujemu kapitalizmu pa bo moral plačevati ubogi, izsesani narod.

Narod je deset mesecev prelivaval svojo kri, zato, da bo imel monarhizem, militarizem in kapitalizem boljše življenje, zato, da ga bodo lahko še bolj izkoriščali. Toda ta dejstva mu bodo odprla oči. In prihodnjic se balkanski narodi ne bodo klali med seboj, temveč bodo obračunali s svojimi domačimi sovražniki.

INDUSTRIALNA KRIZA.

(Po Mrk. Fischerju priredil Ahasver št. 4. — Cleveland.)

Kaj se zgodi, ko ne bo več trga za svetovni nadprodukt? Kaj se godi danes, ko se producira več blaga, kakor se ga more razpečati?

Industrielnj polom ali panika je temu nasledek! Kadar so tovarne nezmožne razpečati, kar so producirale, tedaj ne delujejo več. Zaprto se, dokler ne razpečajo blaga, kar ga je nakopičenega po skladiščih.

Kadar se tovarne zapro, so delavci spodenj, vrženi z dela, njih plače prenehajo in njih vrednostna moč je pri kraju.

Tovarne, ki se zapro, prenehajo kupovati surov materijal. Temu sledi ustavljenje industrialnih podjetij, ki pridelujejo surov materijal.

Veliko delavcev je zopet vrženih v nezaposleno armado in njih delavna moč pada še globokeje.

To povzroča zopet ustavljenje drugih tovarn.

S prenehanjem tovarn nastane manjše vprašanje po premoгу in posledica tega je zaprtje premoškopov in rudokopov. Tudi železnice se ustavljajo in vedno več delavcev je odslovljenih.

Trume delavcev so brez posla — industrialna panika je tu!

Na milijone nezaposlenih delavcev kroži po cestah — iskajoč dela.

Tu imajo priloznost videti trge prenapolnjene z blagom, katerega so oni napravili, a ga ne morejo pridobiti sebi niti si ga kupiti.

Nikakor si tudi ne morejo dobiti dela, ker morajo tovarne prodati najprej to, kar se je prej produciralo.

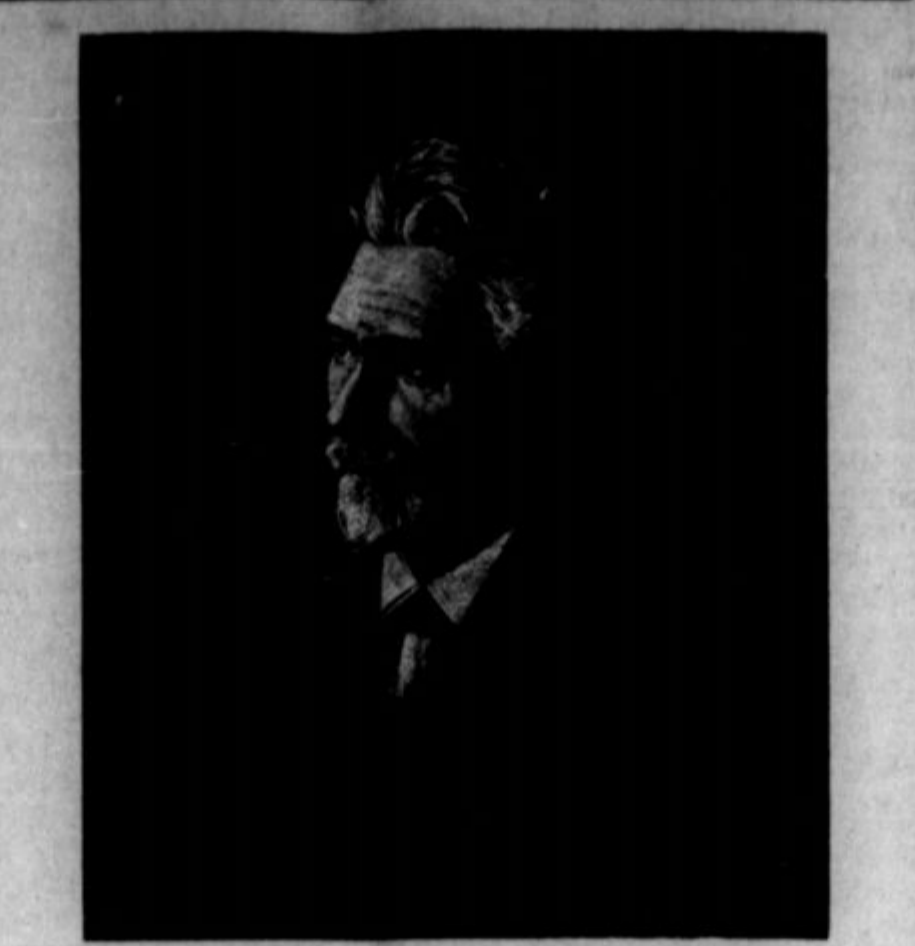
Delavci pa zopet ne morejo kupiti njih produkta, ker so brezposelni — torej brez dela (pa tudi brez gmotnih sredstev — op. pr.)

Tako pride položaj, v katerem so delavci prisiljeni stradati, biti raztrgani in brez domov. Pa — za kaj vse to? Zato, ker so pridelali preveč hrane in obleke ter zidali preveč stanovanj!

No, to mora biti veselje možu, ko ve, da mora biti lačen, ker je izdelano preveč hrane.

Ravnatoko mora biti vesel posamezen revež, ker ve, da je razcapan zato, ker je izdelane preveč obleke.

AUGUST BEBEL

Poročali smo že o smrti slavne-ga socialističnega stranko Z. Držav ameriških. Celo mesto Zürich je praznovalo pogreb. Celo vsi cerkveni zvonovi so peli velikemu ateistu zadnji pozdrav. 500 vencov je krasilo pogrebni spreved. Nosili so jih pred mrtvečvo krsto delavci vseh dežela!

Posebno sporočilo iz Curiha pravi: Curih je bil danes (17. avgusta) popolnoma spremenjen v mogočno pogrebno šotorišče. Bebelov pogreb je nadkriljeval vse drugo.

Posebni vlaki iz Nemčije, Francije, Italije, Avstrije in iz vseh delov Švice so pripeljali v mesto toliko pogrebecev, da so bile dva dni — v pravem smislu besede — ceste popolnoma natlačene — prenapolnjene, nabite ljudij —!

Pogreb sam je bila največja, najsijajnejša demonstracija, kolikor jih je do sedaj uprizorila Internationala, ali kolikor jih sploh pomni.

Ko so dali Bebel-a v ljudski loki na mrtvaški oder, je prišlo nesheto tisoč v dom socialističnega delavskega gibanja, da izroče ljubljemu mrtvecu zadnji pozdrav.

Prenehoma noč in dan so se valile, se trle množice žalujočih proletcev in prijateljev mimo trupla Augusta Bebel-a.

Pri tem so se tu odigravali presrejšči prizori.

Gospe in moške so padali, premagani silne bolesti na tla in morali so jih z rahlo, milobno silo prenesti na prosto.

Opoludne (17. t. m.) so prenesli krsto na stanovanje sodruginje Simoni, ki je edina in obvdovela hči Bebel-a.

500 vencosilcev je spremljalo ostanke velikega delavskega voditelja na tej poslednji poti.

Vsi cerkveni zvonovi so zvonili in s tem izkazovali ateistu Bebel-u svoje spoštovanje.

Kakor že opetovano povedano, se je udeležilo pogreba toliko ljudstva iz vseh delov Evrope, da ni mogoče popisati. Celo iz male Elzas-Lotrinske je prišlo 1000 mož in žena. Berlin je poslal 500 strankin in drugih članov.

Ko je dospel velikanski spreved pred krematorij, so razstavili krsto pod milim nebom. Tu se je šele pričela prava žalna slavnost.

Splošen polom ali panika nam jasno kaže, da so trgi tako prenapolnjeni, da je vsaka nadaljna produkcija nemogoča.

Kapitalistični sistem se nahaja na vrhuncu razvoja, zato mora propasti, ker se že bliža čas, ko mu bo nemogoče razpečavati svoje pridelke.

Z besedami Engelsa je produkcija prehitela metoda distribucije in se nahaja v boju z njo.

Kapitalističen sistem ne more okrevati od gospodarskega poloma, ako ni več svetovnega trga.

Produkti, s katerimi je domači trg prenapolnjen, se razprodajajo navadno po neindustrialnih deželah, toda iznajdba novih strojev vedno narašča ter manjša vrednost delavskih moči.

Nadvrednost, katero ustvarja vsak delavec, je v vednem naraščanju tako, da je tudi število brez-pogelnih delavcev vedno večje!

zastopal socialistično stranko Z. Držav ameriških. Celo mesto Zürich je praznovalo pogreb. Celo vsi cerkveni zvonovi so peli velikemu ateistu zadnji pozdrav. 500 vencov je krasilo pogrebni spreved. Nosili so jih pred mrtvečvo krsto delavci vseh dežela!

v katerej so prišli do besede zastopniki splošne Internationale.

Herman Molkenbuhr prične govoriti za nemško stranko in njega predsednika, ki ni izgubil v Bebelu le svojega svetovalec ampak tudi svojega najljubljenejšega, najboljšega, najpomembnejšega člana.

Bil je tako prevzet čutov, da mu je potok solza onemogočil končati cel govor.

Richard Fischer se zahvaljuje Bebel-u v imenu nemške državne frakcije, Karl Legien pa govori v imenu generalne komisije za obrtnosti Nemčije.

Bebel je vedno razumel veliki pomen obrtnosti v osvobodilnem boju dela in je po svojih močeh podpiral izpopolnitev ekonomske organizacije. Obrtna internacionala dolguje temu mrtvecu ogromno mnogo hvalečnosti.

Nato je poprijel za besedo Vandervele in sicer za mednarodni social. bureau.

Sledili so mu Viktor Adler iz Avstrije, Klara Zetkin v imenu socialističnih žena, Moris Hilquit za socialistično stranko Združenih držav, Plehanov za rusko socialno demokracijo, Troelstra za Holandsko, Greulich za Švico, Stauning, ki je ravnokar odklonil vstop v dansko ministristvo, Braeke za francosko stranko in gospa Babatanooff za italijansko socialno demokracijo. Nato so izročili krsto — požrešnemu plamenu.

Na "Rot and" travniku je bil medtem velikanski meeting. Govoril je državni poslanec David, Avstrijec Skaret, Čeh "Nemec", in mestni župnik iz Curiha — Pfuegger. Vsi so slavili velikega voditelja proletarcev, mojstra socialistične politike, junškega borilca proti mednarodnim gospodarstvom in draženjem, — zadnjega junaka iz herojskih časov.

Le počasi, počasi so se razšle množice vzhicene v žalinih čutih po velikem — človeku Bebel-u.

To je vzrok, da je vsaka teh periodičnih, ali ponavljajočih se kriz vedno silnejša. — Kapitalizem si odpomore s tem, ako se mu posreži odpreti nov trg, kjer more razpečati svoj nadprodukt.

Prišel bo pa čas, ko ne bodo mogli trgi več prejemati nadprodukcije.

Čas se že bliža in bo kmalu tu, ko bo postalo vsako nadalnje kapitalistično proizvajanje nemogoče. Delavski razred bo takrat popolnoma izgubil vrednost svoje delavne moči.

Nič več ne bo mogoče prodajati blago pod sistemom profita.

Kapitalizem ali sistem profita bo pahnjen v polom, iz katerega se ne bo mogel več dvigniti.

Začasno ponavljajoče se krize so dokaz, da današnji družabni red razpada.

Ti znaki se ponavljajo z vedno večjo silo. S prenehanjem kapita-

lističnega razpečavanja in z zaprtjem svetovnega trga prihaja polom, ki bode ustavil tovarne, rudnike, železnice itd.

Potem ne bo kapitalističen sistem več zmožen delati za profit.

To je, kar se bo in se mora zgoditi, predno bo prenehal stari družabni red.

Iz tega razvidimo, da ni poglavitno vprašanje, se nam li kapitalistični red dopade ali ne.

Brez obzira, ako ga še tako poskušamo ozdraviti, je on obsojen pogubi. Nikakor se ne more več dolgo vzdržati.

Nezavedno ljudstvo samo zadržuje ta čas, ko podpira kapitalizem.

Toda, temelj, sedaj se nahajajočega družabnega reda, se ne more več odpraviti, ako še tako delujejo zanj sedanjji buržoazni politični ekonomisti.

Kapitalistični družabni red je dozorel; ne more se več prilagoditi razmeram življenja in se mora unikati novemu družabnemu redu.

Preobrat mora nastati in ta preobrat je skoro tukaj!

CESAR IN UMETNIK.

Na Nemškem proslavljajo stoletnico bojev proti Napoleonu in upravljajo za te slovesnosti veliko denarja. Tako so napravili tudi v Vratislavi razstavo, na kateri imajo velikansko rotundo, primerno za gledališke predstave in zadostno za pettisoč gledalcev. Gospodje, ki imajo poln žep denarja, vedo, da spada h kulturi tudi umetnost in ker je Bog hotel, da nimajo v glavah toliko kolikor v kasah, morajo pač najemati za take naloge ljudi, ki so bolj v sorodu s svojim duhom.

Vratislavski mestni očetje so želeli za nemško stoletnico slavnostno igrjo, ki naj bi se resnično igrala. Za ravnateljca predstav so pridobili znanega Reinhardta iz Berlina, ki res kaj razume o gledališču, spisal pa naj bi bil igrjo major Lauff, morda dober vojak, ali strasno klavern pisatelj, toda ljubljene Viljemov, ker slavi Hohenzollerne s svojo besedo kakor polbogove.

O tem pa ni hotel nič slišati Reinhardt. Prevzel je vodstvo predstav le pod pogojem, da spiše slavnostno igrjo resnični pesnik Gerhard Hauptmann. To se je zgodilo, in pred kratkim so uprizorili delo v ogromni razstavni zgradbi, kjer je dobil vendar le majhen del ravednega občinstva prostora.

Petnajstkrat se je imela slavnostna igrja uprizoriti po sklepu vratislavskega občinskega sveta. Doživela pa je le enajst predstav, potem so mestni očetje ustavili uprizorjanje, ne da bi zato navedli kakšno motivacijo.

Toda razlog je znan. Gerhard Hauptmann je zagrešil strašen greh. Pričakovali so od njega veliko patriotsko delo, on pa se je bil drznil pisati kot umetnik in po svoji vesti. Zgodovina, ki jo pončujejo po kralj. pruskih šolah, ni razsvetila njegovega duha. S svojimi očmi gleda Hauptmann na dogodke izza sto let, in slike, ki jih opazuje, so vse drugačne, kakor jih prikazuje uradna kronika. Velikani in junaki so mu lutke, ki jih predstavlja in preklada "gledališki ravnatelj", v katerem je posebjajona ona višja, neizprosna moč, ki bi jo v prozaičnem življenju imenovali silo razmer. Napoleon mu ni naveden ropar in podlež, kakršen bi mu moral biti po zakonih uradnega patriotizma, slavljani pruski kralj pa mu pomeni tako malo, da ga niti ne pokazuje na odru. Boja za osvoboditev ni pričelo Njega Veličanstvo, ampak ljudstvo, ta najresničnejši junak zgodovine. In mejtem ko se je pripravila vsa uradna Nemčija, da proslavi krvavo vojno in kliče hura, brenka predrzi Hauptmann na strune miru in kliče Nemčiji, da mora iskati svojo slavo na polju mirnega dela, v zvezi narodov, stremečih po kulturi.

Nič ni v njegovi drami obligatnega sovraštva do Francozov, nič krvavega navdušenja in nič bizantinskega oboževanja mogotcev.

To pa je nedopusten, smrten greh. Prvi so bili, kakor se spodobi, nemški veteranci užaljeni, "do dna duše". In iz veteranskega ogorčenja je nastal vihar. Generali in korporali, predstavniki in uradni sluge, dvorni liferanti in patriotski branjevci so protestirali, češ da je Hauptmann žalil njih najsvetejša čuvstva.

Pa pravijo, da je socializem nevaren kulturi!

Kako pa bi bilo na Nemškem mogoče, da bi molčali najvišji gospodje, če gre za "največje svetinje naroda"? Prestolonaslednik sam si je dal predložiti knjigo in se jo je potrudil pogledati, da je mogel izraziti svoje ogorčenje. In tudi Kaiser Wilhelm je dal povedati vratislavskim mestnim očetom, da so povzročili s Hauptmannovim delom njegovemu sreču bolečine.

Slavnostna igrja se ne uprizarja več.

Hauptmann se ne bo jokal, zakaj njemu ni treba stradati. Ali koliko je pisatelj in umetnik, ki si morajo s peresom, čopičem in detlom služiti vsakdanji kruh v pravem pomenu besede!

Imenitno kaže ta epizoda, kako "svobodna" je umetnost, ta "najvišji cvet kulture" v naši slavni družbi. Če plačujemo, zahtevamo, da pišeš, slikaš, kipariš po naših ukazih. Kaj nam je mar za tvojo dušo, za tvoje umetniško prepričanje! Odločevanje tiči v našem žepu.

Pa pravijo, da je socializem nevaren kulturi!

KRŠČANSKA NAČELA.

Ustanovitelji vseh verstev so nečili ljubezen do bližnjega. Altruizem, vzajemna pomoč je tudi princip razvoja v človeški družbi. Pa vedno je imel duhovnik ljubezen do bližnjega na jeziku, v sreču pa željo, da vlada on vse, mo gotee in podložno maso, in to le iz koristiljubja, le za svoje dobro gmotno življenje na zemlji. Vse vlada interes, korist, vse združevanje ljudi povzroča interes gmotne blaginje!

Krščanski duhovnik je takoj, ko je bil že nekoliko organiziran, podal posvetnim državnim oblastnikom svojo roko in je izrabljaj njih oblast, za svoje posvetne, gmotne namene. Bogat je postal, pridobil je veliko zemlje in kmetov na njej, in vladal je grozno strogo, ako so iz mase vstajali rebeli proti njegovemu verskemu sistemu, njegovemu izčrpanju mas. Grmade so gorele, krščansko šolstvo je grozno trpelo pod svojim duhovništvom. Nobeno duhovništvo nima v tem oziru tako grozno zgodovine, kakor katoliško. Katoliški duhovnik je bil prototip največje neusmiljenosti, trdega srea, maščevalnosti. In hudozneža se boje ljudje. Slovenski kmet posebno.

Vsak napredek v umnevanju, pojmovanju, v boljšem gospodarstvu, v vedah se je moral priboriti proti temu krščanskemu duhovništvu. Državno uradništvo pa je moralo izvrševati kazni, katere so diktirali menihi in višji duhovniki. Vse je bilo hudodelstvo, kar je moglo oškodovati vpliv duhovništva ali ga zmanjšati. Tako se je oblast tega duhovništva dolga leta vzdrževala, vladanje državljanoov takozv. krščanskih držav. Verski nauki so bili le sredstvo vladanja, pomoč za krotenje mas, za izčrpanje sebi in posvetnim sovladarjem v prid; in kdor se je dotaknil te sovlade, je bil sovražnik verstva.

Seveda so imeli duhovniki prav: kdor ne veruje v nadnaravne sile, ta gotovo ni prepričan, da je poslal kakšnega mogotca sam. Bog. nadenj. Brez edinstva, brez združenih ljudskih sil se nič na svetu ne doseže; vse, kar se stori, je delo združitev; posamezen človek ne more reči, da je kaj zgolj njegovo delo. In vse stremiljenje gre za pogoje obstanka, materialnega obstanka; še le na tej podlagi ustvarja človek svoje ideale in duševno življenje. Čim bogatejši so gmotni viri, temveč se ustvarja lepšega, kulturnega. Duhovnik je živel dobro od oltarja, pa le zaradi tega, ker je bil dobro organiziran, koristen posvetnim oblastim in ga je varovala posvetna oblast, ko je roka roko umivala.

Do novejših dobe so vladarji dobro skrbeli zase in za svoje. Skrbeli so dobro za svoje vojake uradnike in skrbeli so tudi zato, da je mogel duhovnik nagrabiti, kolikor je hotel. Izčrpanje mase je bilo hudo; vladajoča minoriteta je potrebovala veliko. Zgodovina srednjega veka v Evropi nas uči, da je katoliški duhovnik tisti uš, ko je bila njegova vladarska in gmotna moč na višku, malokdaj vpošteval Kristov nauk ljubezni do bližnjega. Kjer je mogel, je razbijal družitev tlačanov, kjer je mogel, je zatiral vstaje, ki so vodile maso do svobodnejše

ga pridobivanja in življenja. Katoliški duhovnik in seveda duhovnik vsakega verstva je bil nasprotnik principa razvoja vzajemne pomoči, dokler je mogel; posluševal se ga je pa, ako mu je kazalo, da mu rodi kakke koristi. On je sam mogotec, ki živi od dela drugih, on služi principu: človek človeku volk. Princip vzajemne pomoči nasprotuje temu, da se vodi boj za biti ali nebiti z vsemi sredstvi.

V času tako groznega izčrpanja mase, kakršno je bilo v času sodelovanja meščanskih obrtnikov v gospodarstvu, ko sta se fevdalec in meščan borila za izčrpanje kmeta, ko sta morala fevdalec: veleposestnik in duhovnik pustiti tudi nekaj in še dosti koristi iz izčrpanja kmeta in mestnega delavca meščanskim patrijem, ki je bilo izkoriščanje tlačanja grozovito. Krščanska ljubezen je zakrivala svoj obraz, glasilo se je v vseh farovžih: človek je človeku volk. Tožavno je najti v življenju katoliškega duhovništva dobo, v kateri bi bila vladala krščanska načela v mišljenju in življenju duhovništva in njegovih posvetnih sobratov. Najti je v vsem razvoju v časih od Krista do sedaj le učinkovanje principa vzajemne pomoči, v trpeči masi posebno, in najlepše v časih, ko sta imenovana fevdalna gospoda najgrše dra ubogega kmeta — tlačana. Skoraj ves čas sovladanja katoliškega duhovništva se vodijo vojne v korist mogotcev, ki hočejo pridobiti več dežel, več davkoplačevalcev in v vseh vojnah teh mogotcev blagoslovlja katoliški duhovnik smrtno orožje bojevnikov države, v kateri živi. Pa tudi sam nastopa s križem v eni, z mečem v drugi roki, in v inkvizicijo trpinči najplemenitejše narave tedanjega človeštva ter jih pošilja trpinčene z zlomljenimi kostmi na grmade. Ali so bile krutosti tega duhovništva izraz krščanskega načela: ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe? — To načelo je katoliški duhovnik vedno razumeval tako: Kuj svojega bližnjega, dokler je gorak.

Vzljie izvajanju krščanskih načel po katoliškem duhovniku v pomenu: Človek človeku volk, je človeštvo varovalo svoj zaklad: Vzajemno pomoč; in z njim je pridobilo lepo omiko, veliko znanja prirodnih sil in s tem omogočilo obvladanje uporabljenih teh sil za izboljšanje gospodarstva, in napravilo si je pridobitvena sredstva, kakoršnih ni poznal noben čas prej. Lahko se pravi, da vladava v temnih časih srednjega veka v Evropi človečnost, simpatija do revežev prav med tistimi, katere je izčrpal ali nečloveško trpinčil katoliški duhovnik: najplemenitejše narave tedanjega sveta je bilo najti v grmadah, ki jih je dal zažigati katoliški duhovnik.

Vzajemna pomoč je zakon človeške narave in tudi ljubezen do bližnjega, ki zamre le v ljudeh, ki hočejo bogato živeti od izkoriščanja mase, in res bogato žive. Vsi ljudje na duševni višini: sofisti, stoiki, Krist in moderni pogan — Goethe — Schiller, Tolstoj so stremeli za ljudo družbo, ki bi združevala vse ljudi v dobrih in slabih razmerah. Vsaka kultura vodi do nje, ne pa le ta. Vpliv verstev izgine poleg nje. Pod varstvom kulture preizkusava veda notranjo opravičenost in dobrotu obstoječega, skozi tisoč pritekov prihaja izobraženost in ljudstva in odpravlja svetost starega in preučanje, da je božja vojna, da morajo mase svoj tilnik upogibati pod noge kateresibodi gospode. Pred sedanjo vedo prirode ne more obstajati nobeno "razodetje" in po resnici stremelje sedanji človek, kakor tudi človek, ki je zaklet, da se mu ne odpro po izobrazbi oči, sta prišla do prepričanja, da služita najvišjemu bitju najbolje s tem, ako sledita nagonom svojega srca: poslednji razlogi duhovniške oblasti jima postajajo jasni, in sedanji izobraženec, kakor tudi neolčan človek se odvrne od duhovnika — zaradi človečnosti — (der Menschlichkeit willen)."

Ali si je že vaša organizacija naročila 100 istisov "Socialistične knjižnice", katere boste razdelili med nezavedne tovarise na prihodnji veselici. — Ako tega še niste storili, skrbite, da se to zgodi.

SOCIALNA DEMOKRACIJA IN VOJNA NA SRBSKEM.

(Hugo Schulz.)

Ko sem prišel 17. julija zgodaj zjutraj v Beograd, da odpotujem dalje na bojišče, sem obiskal najprej "Radniški dom" in uredništvo "Radniški Novin". Nek železničar je bil toli prijazen, da mi je pokazal pot. Pot se je precej vlekla in tako sem imel priložnost za opazovanje. Prvi vtiski so bili res tesnobni in sicer tako, da bi postal lahko osupel, če ne bi vedel, kaj se godi tukaj. Strahoten, zmeden vrvež slik, kakor da bi bilo normalno mestno življenje postavljeno na glavo. Samo gledal sem; obracun o vsem, kar sem videl, sem prečel na poznejšo uro. Nestrpen sem bil, da izvem, kako so zanao-gli obvarovati naši sodrugi in organizirani delavci svoj delokrog v deželi, čez katero veje žgoča vihra.

Ob šestih zjutraj sem stal pred "Radniškim domom" in pripravil sem se na dolgo čakanje. Toda kakšno presenečenje! Tako v strankinem tajništvu kakor tudi v uredništvu so bili sodrugi že na delu. Sodrugi Popović je takoj izjavil, da mi je na razpolago in mi je poklical najprej sodruga, ki je znal nemško, da posreduje kot tolmač. Vprašal sem po poslanec sodruga Lapčevića, ker sem imel zanj nekaj naročil z Dunaja. O, s tem lahko takoj govorim, samo v skupščino naj grem, tam ga dobim gotovo.

"Sedaj — ob pol sedmih zjutraj — v skupščino?" "Saj to ni tako zgodaj. Lapčević je dostikrat že ob petih zjutraj v klubovnih prostorih naše frakcije in dela. Sploh ima tam svojo delavnico."

Žež nekaj minut smo že stali pred majhno, zveženo, pritično hišico, kateri so nastavili na enem krilu že prvo nadstropje. To naj bo skupščina? Silno sem bil presenečen: ali pozneje sem spoznal tudi poslopje, v katerem razvija minister za zunanje zadeve, gosp. Pašić, svoje svetovnozdovodinsko delovanje, sem se odvalil čudenju. Nič več nisem strmel nad preprostimi, skoraj siromašnimi oblikami, ki ne poznajo nobenega hokuspokusa in v katere se odeva politični duh tega naroda. Pred poslopjem skupščine je sedel na klopi, kakor kak dunajski postrežček, orožnik. Vstal je, ko so moji spremljevalci izpregovorili nekaj besed z njim in poklical sodruga Lapčevića. Prišel je takoj, pozdravil me je nad vse prisrčno in bil takoj pripravljen, da odide z mano v uredništvo. Na poti v uredništvo so ga mimoidoči pogosto prijazno pozdravljali, tudi vojaki.

Seveda nisimo govorili o ničemer drugem kakor o vojni in o njenih učinkih za stranko. No, k tem bi za enkrat le to povedal, da je okolo 90 odstotkov organiziranih srbskih delavcev v tem trenutku v vojaških suknhah in namesto, da bi bil vsak od njih v razrednem boju na svojem mestu, krave na macedonskih bojiščih. Belgrajska organizacija kovinarjev, ki ima v miru nad 1000 članov, ne dobiva sedaj prav nič več prispevkov kakor le od šestdesetih članov. Vsi sodrugi so v vojni in organizacija podpira tudi družine nekaterih.

"Ali je padlo mnogo sodrugov v turški in bolgarski vojni?" sem vprašal.

"O, izredno veliko!" "Tudi taki, ki so imeli v stranki in strokovni organizaciji odlične funkcije?"

"Prav teh nam je pobrala smrt na bojišču izredno veliko. Vse-skozi možje, katerih izgube globoko obžalujemo in ki jih bomo težko nadomestili."

Prosil sem za seznam strankinih zaupnikov, ki so padli v vojni, kolikor je pač znano. Sodrugi so mi dali naslednja pojasnila: Korporal Milorad Aleksić, načelnik strokovne organizacije krojačev; padel v bitki pri Kumanovu. Nadporočnik Mando Mandić, član odbora zveze čevljarjev za opanke; padel v bitki pri Kičevu. Infanterist Toza Nestorović, načelnik strokovne organizacije tiskarjev; padel v bitki pri Retki Bukvi ob Bregalnici.

Nadporočnik Aleksander Krasnojević tajnik strokovne organizacije delavcev v arsenalu; padel v bitki pri Retki Bukvi.

Nemarna je usoda drugega strankinega tajnika sodruga Tu-

covića, ki je lajtnant pri timošni diviziji in socialno demokratičnega pisatelja in teoretika dr. Popalovića, lajtnanta drinske divizije. (Pozneje sem izvedel na bojišču o dr. Popaloviću, ki ga poznao vsi dobro pod imenom "rdeči lajtnant", da je pri življenju. Tudi ranjen ni, čeprav je izgubil svojeg polk, "šesti pulk", od začetka vojne skoraj dve tretjini prvotnega moštva.)

Mojo posebno pozornost je zbudilo to, da je med naštetimi več oficirjev, o katerih nisem mogel dobiti prave zveze med njihovim vojaškim činom in funkcijo, ki jo izvršujejo v organizaciji. "Ali so ti morda bivši dijaki", sem vprašal, "ki so prišli v stranko iz idealizma?"

"O, nikakor ne! Nadporočnik Mandić ni bil v meščanskem življenju nikdar nič drugega, kakor izdelovatelj opank in nadporočnik Krasnojević je bil resničen, pravi, zakajeni arzenalski delavec. Da so pri nas delavci oficirji, ni prav nič izrednega. Pevič ima vsakdo, ki absolvirá strokovno šolo, pravico do oficirskega izpita in drugič postanejo tudi podčastniki, če napravijo izpit, oficirji. Imamo tudi kmečke oficirje, ki jih spoznate po tem, da ne nosijo čevljev, temveč opanke."

Seveda sem bil osupel in moji temeljni pojmi o vojaštvu, kakor sem jih bil prinesel s seboj iz Avstrije, so se zrahljali. Ali ne velja pri nas, da mora biti oficir iz krogov, kjer so doma vitežki in aristokratski nazori? Ker se baje drugače ne more povzpeli do onega vojaškega idealizma, ki ga morajo imeti lajtnanti pred moštvom in ki omogočujejo, da zapusti oficir najprvo varno zavetje v divjem dežju krogel in drvi dalje! Torej čevljarji opank in arzenalski delavci so tudi tega zmožni? In po vrhu tega še socialisti, ki sicer, če stojijo v redu in vrsti armade, ki je res ljudstvo v orožju, izpolnjujejo kot jmaški svojevojo dolžnost, ali kljub temu ne pozabijo noben trenotek, da so nasprotniki vojne?

Niti trenotek ni pozabila srbska socialistična stranka poudarjati to svoje stališče. "Vojna proti Bolgariji je prišla nad vse nas kakor usoda," mi je dejal sodrug Lapčević. "Braniti se je bilo treba napada in težko je sedaj zannamiti odgovornosti. To pride pozneje. Ali kljub vsem uspehom in vsemu navdušenju šovinistično razgretega javnega mnenja zastopa naša frakcija v parlamentu, ki jo tvoriva s sodrugom Kaclerovičem, voljo do miru proletariata, ki se je od vsega začetka upirala obožovanemu napadu proti Turčiji. Vojna proti Turčiji je bila zlo in zmeta je, prikazovati jo za ljudsko vojno. Še vse bolj kakor kedaj poprej zastopamo danes stališče, da je bila ta vojna v bistvu osvojevalna vojna, ki ni pospešila osvoboditve macedonskih ljudskih mas, temveč jo zavlekla. Gotovo bo koristila nekoč povečana Srbija in razširitev njenega gospodarstva razvojnega temelja srbskemu proletariatu in s tem proletariatu vseh dežel. Ali pretekla bo tega časa življenjska doba, nasprotno bi pa udeleženec našega programa, ki je zahteval mirno avtonomizacijo Macedonije, prinesla takoj gospodarskemu napredku balkanskih narodov najzdravejši pogon. Avtonomna Macedonija bi bila rešila agrarno vprašanje in odpravila sramotno podložništvo kmetov, ki je hušje nego v Bosni. Srbija, ki osvaja, je pa z mirovnimi pogodbami zavezana, da se ne dotika pravice zemljiških gospodarstov. V avtonomni Macedoniji bi bili te pravice polagoma in neopazno odpravili. Vsako leto je prišlo iz Amerike 120 milijonov frankov v tujino, zgolj prihranki macedonskih delavcev, ki so se vračali v domovino, da nakupijo zemljišča. Sedaj pa bo postala cena zemljišč nezmeroma visoka. Že so tuje banke nakupile velike komplekske, narasle so cene zemljišče in ubogi macedonski kmetje se bodo vse težje otresli pod vladarske meščanske demokracije jarma poljedelskega suženjstva kakor v avtonomni Macedoniji. Odločno smo protestirali proti balkanski vojni, v našem naziranju nas niso omajali prav nič uspehi srbskega orožja in zgodovina nam bo dala prav."

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

CARIGRAJSKA VEŠALA.

"Zarja"

Hudo je to poročilo iz Carigrada za evropske (in amer.) živce: 12 visile, na vsakih po en človek obeseno. Kakor poglavje iz šundromana se čita ta vest. Pa ne gre za romane, temveč za grozno resnico. En Mahmud Ševket paša je umrl kot žrtve atentata, dvanajst ljudi visi kot žrtve justičnega maščevanja. Po vzhodnih deželah ima človeško življenje majhno ceno, in pravilo starega zakona: "Oko za oko in zob za zob!" je še vedno v veljavi. Pa tudi štirindvajset oči lahko oslepi za dvoje. Turška justica ne boleha za človečnost. Vešala na Bajazidovem trgu pa ne označujejo le okrutnosti otomanskega pravosodja; ona simbolizirajo pohod mladoturske stranke in njene politike. Ta pot ni držala navzgor; iz teme je prišla v temo.

"Komite za enoto in napredek" — tako se je imenovala organizacija mladoturkov — je nastopil z mogočno revolucionarno gesto. Z brezobzirno energijo je izabil od Abdul Hamida ustavo, in ko je spoznal, da je sultan nezvest svoji besedi, se ni ustrašil najskrajnejšega koraka; odstavil je Abdul Hamida in posadil drugega sultana na kalifov prestol. Takrat so obudili mladoturki veliko pričakovanje ne le v svoji domovini, ampak po svem svetu, kjer čutijo ljudje za svobodo in napredek. Povsod so mislili, da pride od mladoturkov prepored otomanske države, da postane Turčija dostojen član med kulturnimi deželami, da se dvigne turški narod iz barbarskega suženjstva.

V vsakem oziru so mladoturki razočarali vsako nado. Države niso mogli ohraniti. V kratkih letih njihovega gospodarstva se je obseg cesarstva venomer krčilo, dokler ni dobil v balkanski vojni najhujšega udara. Zoper zmage zaveznikov ni bilo nobenega zdravila. Šlo je le še za to, kaj se da ohraniti v splošnem polomu, katerega so v veliki meri zakrivali mladoturki sami. Vladali so, pa niso ničesar storili, da bi bili potolažili neturške narode. Če bi bili izvršili reforme, ki so jih zahtevali balkanski Slovani, bi si bili ohranili dežele, ki so jih v vojni izgubili. Tudi v Macedoniji niso ničesar zboljšali, z Albanci se niso znali pobotati, na svojih tleh so si ustvarili same sovražnike. Bili so vojaška stranka, ali vojsko so zamenarili kakor Abdul Hamid; le njeno disciplino so razrušili. Bili so zagovorniki ustave, ali korrumpirali so politično življenje, terorizirali so volice in na krmilo so se držali z nasilstvom. Tako je šlo, dokler ni izbruhnila splošna nevolja in zadonel puntarski klic: V Carigrad! V dobi ko so se turški vojaki v Tripolitaciji bojevali za afričansko posest, so stali doma Turki proti Turkom, in le padec mladoturske vlade je preprečil, da se ni Turčija zrušila od turških rok.

Mladoturki so dali razodeti notranjo slabost svoje domovine. Mladoturki so desorganizirali armado, ki naj bi bila odbila sovražnika.

Ko je bil poraz očiten, je hotel stari Kjamil paša rešiti zadnje ostanke in skleniti mir. Velike žrtve so bile neizogibne. Ali prihranila bi se bila sredstva, ki jih je zahtevalo nadaljevanje vojne. Nekaj ugleda bi se bilo rešilo, kajti še so se upirale tri trdnjave naskokom sovražnikov in še je Džavid paša operiral na zapadnem bojišču. V Odrinu bi si bila Turčija ohranila cerkveno posest in svoje zgodovinske spomínke. Zadeve egejskih otokov bi se bila zanja ugodneje rešila. In pospešila bi se bila ureditev notranjih razmer. Tudi Kjamila je gotovo srce bolelo, ko je videl, koliko je treba žrtvovati. Ali spoznal je, da je mir edino, kar more storiti za svojo domovino, in pripravil se je, da podpisje mir.

Takrat je Enver beg naskočil Visoko Porto, Nazim je bil ustremljen, Kjamil sramotno izgnan, mladoturki pa so si prisvojili oblast. Nadaljevali so vojno, dosegli pa niso ničesar. Naposled so morali podpisati neugodnejši mir, nego ga je hotel skleniti "izdajalec" Kjamil. Za vlado jim je šlo, za gospodarstvo, domovino in njena blaginja pa jim je bila le pretveza.

Škripaje z zobmi, so gledali njih nasprotniki, kako pada Turčija boljinbolj, kako je bil Kjamil brez koristi pregnan, Nazim brez dobička žrtvovan. In besna nevolja je morala izbruhniti. Prva zarota je bila brezuspešna, druga je porodila atentat. Mahmud Ševket je padel na Nazima. In zdaj so mladoturki zaključili to žalostno poglavje z dvanajstimi vešali. Triindvajset smrtnih obsodb je izrečenih, enajst obsodencev niso mogli obesiti, ker jih nimajo v pestih.

Z bojem za svobodo so začeli, s krvnikovim delom zaključujejo. Krvava osveta pa pojde dalje. Dvanajst mož je rabelj obesil, vseh strastnih sovražnikov mladoturskega gospodarstva ni mogel obesiti. Ko so vrgli stotniku Kjazimu vrvi okoli vratu, je še zakli-

cal: "Umiram, ali stotisoč drugih Kjazimov bo ostalo." In Topal Tefvik je na stopnicah vešal ponovil njegovo besedo: "Mi gremo v smrt, rodilo pa se bo tisoč drugih Tefvikov."

Na tisoče ljudi je prišlo gledat trupla, katerih mrtvaške halje so plapolale po vetru. Niso pa bili sami ljudje, ki so se veselili te nasilne smrti in jo odobraval. . . . Mladoturki vladajo z rabljevo pomočjo; to je znamenje, da ne morejo več vladati s svojo silo.

V rudnikih v Cumberland, B. Canada so delavci na štrajku. Delavci, ne hodite v te kraje dokler bode trajal boj med delavci in kapitalisti. Edinole solidarnost delavcev, lahko stre verige kapitalizma.

Vabilo na plesno veselico katero priredijo Mladičiči iz Moxham, Pa. v soboto, dne 30. avgusta, 1913, v SLOVENSKI DVORANI, NA MOXHAM, PA. Tem potom se vljudno vabi vse rojake in rojakinje. — Za najboljšo zabavo in dober prigrizek preskrbi ODBOR.

Vabilo na picnic, ozioma shod katera priredi Socialistični Klub, št. 89, v Lorain, Ohio. na 31. avgusta, v bližnjem gozdu all na navadnem prostoru. Začetek ob 1 uri popoldan Vstopnina 50c Pivo prosto Na tem shodu bode govoril sodrug M. Petrovič iz Clevelanda in upamo, da pride še več drugih govornikov v poštev. Torej vabimo pri tej priliki vse cenjene občinstvo iz Loraina in bližnjih mest—obojega spola, da bi se polnoštevilno udeležilo. — Takaž bode zopet lepa prilika, da se kaj naučimo, kar bode delavstvu koristilo. Torej na shod ta dan. Za vse potrebno bode skrbel ODBOR.

Vabilo na veselico, katero priredijo skupna Franklinska Društva v Franklinu, Pa., v ponedeljek 1. septembra, v Slov. izob. domu. Na veselici bode sodelovalo: "Slov. Pevsko in izob. dr. Bled". — Na programu ima najnovejšje slovenske skladbe. Tem potom vljudno vabimo vse člane teh društev, da se v polnem številu udeleže, kakor tudi rojake in rojakinje tukajšne okolice, da nas posetijo isti večer. Dobiček je namenjen v podporo domu. Za godbo in za dober prigrizek bode skrbel Odbor Slov. izob. doma.

VABILO NA SLAVNOSTNO VESELICO! katero priredi slov. izob. in dramatično dr. "Vihar" dne 1. septembra t. l. v lastnem domu v Dunjo, Pa. Otvoritev veselice ob 2. uri popoldan. Začetek programa ob 7. uri zvečer. PROGRAM 1. Pozdravni govor.....govorni predsednik Fr. Bavdek 2. Prolog k enoletnici otvoritve doma.....deklamacija 3. V zadnji uri.....deklamacija 4. "Pariska komuna".....Fr. Kančič 5. "Anarhist", burka v dveh dejanjih.....Živa slika OSEBE: Golčar, župan.....Aug. Samec Debevec.....Vinko Pivk Zevnik (Občinski).....M. Štrifof Pilek (svetovalec).....Fr. Kančič (Kremžar).....Iv. Vlačičnik Capuder, kmet.....Iv. Hribar Žilnik, tajnik.....L. Sterle Martinek, občinski sluga.....Fr. Bavdek Valdbaum, glavar.....G. Naglič Kozmina, agent.....J. Hribar Po igri se vrši ples in prosta zabava. Program bode tudi izvrstno zabavo, zlasti burka "Anarhist" je kaj šaljiva. Uljudno se vabijo vsa slov. Dr. v Lloydell, Onalinda, Saint Michael, South Fork, Portage, Johnstown, Conemaugh, Franklin, ter tudi posamezne rojake da se blagovoljje iste udeležiti. Kličemo vam iskren "dobrodošli". Vstopnina \$1.00. — Dame proste. — Pivo prosto. Za točno postržbo, — hladilne pijače, sladoled, i. t. d. ter izvrstni prigrizek — bode skrbljeni ODBOR.

SOCIALIZEM IN MODERNA VEDA.

(Dalje.)

Toda ne le to; vrhunec krivice, da imajo danes ljudje, kateri ne delajo, največji dohodek, ki jim ga zagotavlja individualni monopol podedovanega bogastva. To bogastvo izvira le v redkih slučajih iz napornega sčedenja ali trgarske pritriganja sedanjega posestnika ali njegovega delavnega prednika, veliko pogostejše pa je tekom stoletij nakopičen sad vojnih osvojitelj, knežjih miloščin ali brezvestnih spekulacij; popolnoma neodvisno je od slednjega napora ali socialno koristnega dela s strani dediča, ki ga čisto v eni ali drugi obliki več ali manj sijajno s firmitetno prevlečenega brezdelja hitro zapravi. In kjer ni podedovanega bogastva, je defraudirano bogastvo. Pri tem nimam v mislih gospodarskega inehanzima, odkritega po Karlu Marxu, kateri odloča kapitalistu in zemljiškemu posestniku normalno, brez goljufije in brez dela rento, ampak dejstvo, da mahoma pridobljena imetja, ki rasto kar očitno, niso in ne morejo biti sad poštenega dela. Pošten delavec, in naj je še tako neumen in ščedljiv, si prihrani, če se povzpne od meznega delavca do mojstra ali podjetnika, v dolgem življenju, polnem pomanjkanja, kvečjemu nekaj tisoč kron. Kdor pa nakopiči, ne da bi bil iznajditelj, v nekaj letih milijone, je brezvesten spekulat, izimši prav srečno naključje. In ti parveniji, ti opečivniki bank ali javnih podjetij, živé gosposko življenje, obpeti z redovi in okrašen z dostojanstvi — plačilom za spretnost. Nasprotno pa prejemajo tisti, ki delajo — in teh je velika večina — za plačilo hrano, ki jih komaj varuje najhujšega glada, stanovanje v kleti, pod streho, v zatohlih velemestnih luknjah ali pa v razpadlih bajtah na deželi, kamor bi nihče ne spravil svoje živine. (Pr. "Die Not des vierten Standes" (Lipsko 1894), p. 86.) K temu še obojuni naporu neprostovoljcev v brezposelnosti, ki spada med najbolešnje simptome enakosti v bedi in ki se širi v gospodarskem življenju Italije kakor drugod. Sem spada ogromna vojska brezposelnih in fabriških delavcev ter malomeščanov, armada po davčni eksekuciji in oduštvu razlaščenih kmetov.

Ni res, da zahteva socializem gnotno, pozitivno enakost dela in vžitka za vse ljudi. Enakost naj se udeležuje le v toliko, v kolikor obvezuje socializem slednjega človeka, da dela za svoje življenje, in v kolikor zagotavlja slednjemu poedinec človeško eksistenco v zameno za družbo opravljeno delo. Enakost vseh ljudi ima, kakor pravi Malon, ("Le socialisme intégral" (Paris 1892) dvojen in relatičen pomen, namreč: 1. da naj bodo vsem ljudem kot takim zagotovljeni pogoji človeške eksistence — in 2. da naj bodo v to svrhu vsi ljudje enaki na iztočiču boja za obstanek, da vsakdo razvija svojo individualnost pod enakimi družabnimi pogoji. Dočim danes zdrav in krepak, toda v revščini rojeni otrok v konkurenci z bogatim slabišem podlega. Prav v tem obstoji radikalna, neskončno dalekokožna preobrada, ki jo socializem ne le zahteva, ampak tudi odkriva kot gibanje, ki se je že začelo in ki ima dosti razvojne sile v sebi. Ta preobrada obstoji v prevajanju individualne lastnine nad proizvodjalnimi sredstvi, t. j. nad naravno podlago človeškega življenja (zemljo, rudniki, fabrikami, stroji, orodji, občilnimi sredstvi, hišami) v kolektivno ali družabno lastnino, po metodi in načinu, ki o njem podrobneje izpregovorim pozneje.

Dognano je, da prvi ugovor protisocialističnega razlogovanja ne velja, ker izhaja iz napačne premise, čes, da moderni socializem trdi namišljeno enakost vseh ljudi v fizičnem in moralnem pogledu, na kar pa znanstveni in pozitivni socializem niti v sanjah ne misli, temveč celo izjavlja, da ta neenakost ljudi nikoli ne premeni, iz vzrokov, ki jih je dokazal darvinizem v najglobljih življenjskih zakonih, v neskončni zaporednosti vrst in poedincev. Kajpada ta neenakost znatno

upade v boljsem družabnem redu, ker zginajo vsi organski in dušni defekti, iz katerih se rodi in od generacije do generacije podeduje in množi beda.

V vsakem socialnem sistemu, pa si ga mislimo kakorkoli, bodo ljudje velike in majhne postave, neznatne in silne moči, vročekrvnega in neznega temperamenta, velikega razuma, zmerom bodo ljudje mišičevja in ljudje možgan; to ni samo neizogibno, ampak tudi zelo dobro. Dobro je, da iz različenosti in raznovrstnosti individualne nadarjenosti izhaja sama od sebe tista delitev dela, ki jo darvinizem po pravici imenuje zakon telesnega in socialno-gospodarskega življenja.

Vsi ljudje naj žive od dela in za delo, toda vsak naj dela, kar najbolje vstreza njegovim sposobnostim, da se po nepotrebnem ne zapravljajo moči in da delo ni v nadlogo, ampak da je prijetno in potrebno za telesno in moralno zdravje.

Ako opravljajo člani družbe prirojenim in pridobljenim sposobnostim primerno delo, si vsi enakomerno pridobivajo zaslug, ker v enaki meri sodelujejo na oni vzajemnosti, ki od nje zavisi življenje družbe in poedince. Kmet, ki prekopava zemljo, opravlja navidezno skromno delo, ki pa je prav tako potrebno, koristno in zaslužno, kakor delo monterja, ki postavlja stroj, kakor delo inženirja, ki stroj izpopolnjuje, ali kakor delo učenjaka, ki se v svoji izbi ali laboratoriju bojuje z nepoznanim.

Poglavitno je, da vsi člani družbe delajo, kakor morajo v posameznem organizmu vsi elementarni organizmi (stanice) opravljati svoje posebne funkcije, ki izgledajo bolj ali manj skromne, kakor funkcije kostnih stanic napram živčnim in mišičnim elementom, ki pa so za normalno funkcijo organizma vsi enako nepohodni. In kakor v organizmu ne more živeti stanica brez dela, ker priteguje živila natanko v razmerju svojega dela, tako tudi v družabnem organizmu ne sme živeti noben poedinec, ne da bi delal, pa naj dela karkoli.

S tega stališča lahko razvozljamno mnogo umetnih težav, ki po mnjenju protivnikov nasprotujejo udeleževanju socializma.

Tako vprašuje Evgen Richter: Kdo bo v bodoči državi snažil čevlje? To vprašuje v tistih plitvih bukvičah, kjer izraža smešno slutnjo, da bo veliki kancelar socialne države bodočnosti na čast družabne enakosti vsako jutro pred nastopom svojih opravil lastnoročno namazal si čevlje in očistil obleko. Ako protivniki socializma ne bi razpolagali s boljimi ugovori, bi bila odveč vsaka nadaljna diskusija.

Navidezno bolj opravičena je trditve, da bi se vsi lotili najmanj utrudljivega in najzabavnejšega dela. Toda to je prav tako neverjetno, kakor odredba, da naj se v prihodnje rodé vsi ljudje kot slikarji ali kot kirurji.

Ravno normalne razlike temperamenta in značaja bodo same od sebe, brez pedantovskega reglamentiranja (ki ga socializem tudi radi oponašajo) razdelile različna študija amatormije ali kazenskega prava, ali pa nasprotno človeka, ki ima možgane bolj razvite kot mišičevje, od mikroskopiranja na poljsko delo, in oba bodeta raje ostala pri delu, ki bolj vstreza njuju sposobnostim.

Menjava služb v raznih poklicih in obratih bi ne bila tolika, kakor si nekateri domišljajo, ako preide družba v kolektivistično obliko. Izimši posamezne čisto osebni razkošnosti službe industrije, ki v očigledni bedi naravnost izzivajo, se bodo delitve dela počasi in naravno prilagajala socialistični civilizaciji, kakor dandanes odgovarja meščanski civilizaciji. Pod socialističnim režimom bo vsakdo prosto pokazal in razvijal svoje sposobnosti, in ne bo več kakor danes, da bi se v sved pomanjkanja denarnih sredstev mnogim kmečkim, delavskim in malomeščanskim otrokom sušila prirodna nadarjenost na polju, po tovarnah in pisarnah, dočim bi lahko opravljali družbi drugo, plodovitejšo delo po svojih posebnih sposobnostih.

Jedro socialističnih zahtev je v tem, da zagotovi družba poljskim delavcem, rokodelcem in umakim

delavcem, ki ji opravljajo delo, človeško eksistenco.

Potem se ne bodo godile več tako sramotne in nevedne stvari, da n. pr. plesalka s svojimi skoki en večer več zasluži, kot zdravnik ali učenjak v celem letu, četudi ne predstavlja ravno bede v fraku.

Umetnost bo v socialističnem družabnem redu nedvomno obstala, ker zahteva socializem prijetnega življenja za vse in ne samo za nekaj privilegirancev; vse umetnosti se čudovito povzdignujejo, ker nadomesti sijaj javnih stavb in sestankov razkošnost posamezne eksistence.

Stoprav socializem odloči vsakemu po pravični odmeri primereno povračilo za opravljeno delo. Distributivna pravičnost, se bo kazala tudi v odmeri delavnega časa po naporosti in nevarnosti dela, zakaj če more poljski delavec delati osem ur pod milim nebom, gre rudarju le tri ali štiriurno delo. Kadar bodo vsi ljudje delali in ko odpade vse neproduktivno delo, bode ne le posamezniku pripadajoče delež vsega potrebnega dela manjši in lažji (že vsled boljše hrane in stanovanja in vsled eksistenčne gotovosti) kakor delo danes tako nezadostno plačane mase, ampak tudi napredek tehnično uporabljane znanosti bo blazil človeško delo. Vsa človeka bo potem prostovoljno iskal dela, če tudi ne bo mezde, ne plače, ki bi se dala kopiciti v zasebno bogastvo; zakaj kakor se normalen, zdrav in dobro hranjen človek boji nezumno naporeno in nezadostno plačnega dela, prav tako se boji brezdelja, ker čuti dušno in telesno potrebo po vsakdanjem, rednem opravilu, vstrežajočem njegovim sposobnostim. To potrebo občutijo tudi brezdelni člani privilegiranih razredov, ki se odtegujejo dolgočasnosti in škodljivosti brezdelja z gojitvijo različnih, časih zelo napornih športov, ki jim nadomeščajo produktivno delo. (Dalje.)

Vladimir Schweiger:

POET MIHA.

Jesenski dan je bil.
Pusto in otožno vreme je leglo nad ravan. Gosti, temnosivi oblaki so prepregli nebo, zatemnili jasni azur, krili ga kakor gosti pajčolan. Tako nizko so se podili oblaki po nebu, da bi človek lahko segel do njih, le dobro bi moral iztegniti roko. V stranpoti se je usulo orumenelo listje raz skoro gole veje in krilo tla, enako umazanemu ilnatemu plašču, v dalji pa je suštel gozd v mirnem jesenskem poluspanju. Nad žuborečim potokom so se zavlekle težke, neprodorne megle, zapihljal je veter, ni jih razpršil, niti pretrgal jih ni.

Po nasuti cesti je prikorakal dolg, suh človek. Enakomerno je hitel po trdnji poti, lahek je bil njegov korak in otožno je odmeval, zgubljal se nad potlačnimi trayniki, nad mrtvimi livadami. Dvignila se je tolpa črnih vran nad razoranim poljem, z glasnim krokanjem pozdravila tihega potnika, zaletela se preko jarkov in zgrnila za stranske vasjo kraj orumenega gozda.

Ni se ozrl mlad tujec za jato nagajivih vran, niti ni sklonil svoje v tla uprte glave. Dalje je hitel, dalje ga je ponesel korak v otožen jesenski dan. Prišel je mimo cestne krčme, kjer se je vabljivo nasmehljaj debeli oštr z belim prtom preko rane, stoji med širokimi vratni in uljudno pozdravil. Potnik je sklonil pokoncu svojo glavo, upri stekleni pogled v zardeli obraz oštrjev, zmajal z rameni in odhittel svojo not.

Za ovinkom ob slokem poslu je glasno zalajal privezan pes v pozdrav prišlecu, zaškrepotala je zamolklo veriga, padla po visokih stopnicah. Polegal se je hipni šum in zopet je bilo vse tiho.

Ni se brigal urni potnik za ljudi, ni mu bilo mar življenje, šum, ropot. Zaničeval je vse, vse obsojal. Da bi mogel vse pokonečati, pokanečal bi vse hipno, očistil svet vsega zla, vsega gorja, ki tare visoke ljudi, nositelje velikih idej, globoke mislece.

Samotni človek, ki je tako mislil, bil je naduti poet Miha. V življenju je videl samo raz-

košje, črno zavist, peklensko sovraštvo, ljuti boj brez zmisla, brez smotra. Izkusil ni še sveta dodobra, vendar ga je obsojal, saj ga je gledal skozi ozkošipa očala pesimista. Globoko v sruju je nosil svojega načela, svoje nazore, zlate in dragocene, ki jih je umislil sam.

Nikdar se ni pehal za vsakdanjim kruhom, za mastnimi službami, razkošja ni poznal, v vinu ni potapal hladnih misli, obupnih skrbi.

Tuj in brezbrizen je stal med gnječo ljudi, sam je bil sredi njih brez tovariša, brez prijatelja. Glad in zaničevanja vredno življenje sta mu bila spremljevalca na daljnem mukopolnem življenju v svet.

Ni mu ni bilo žal, da je živel tako, ni se brigal za zakotne, lažipolne in obrekovane govornice potuhnenih ljudi, ki jih je sovražil, in veselila ga je njih zloba do človeka, nositelja svetovnih nazorov globokih mislecev. Živel je gladno življenje, ki bi se ga branil vsak dan bičani pes, a se ga je veselil, saj živi in deluje za svoj ubogi, globoko propadeni narod, ki mu je potreba moči, da ne pogine. In ljudje se mu rogajo, posmehujejo se mu, ha! gorje jim! To je le zgolj škodoželjnost. Borno je danes njegovo življenje, a vendar vstane ravno on, zapuščen delavec narodov, v veliki slavi. Takrat mu bo hvalež ves narod, klanjal se mu bode in ga bo slavil...

Tako je mislil skromne želje in pohlevne misli, dalje hiteč po pustem jesenskem dnevu. Po cesti je privozilo troje vozov, harmonika je pela hreščee v njih, donelo je perlo v ustih šaljivega godca. Hrskali so konji, iskro so se kresale pod njihovimi kopiti, jadrno so privozili mimo poeta Mihe. Glasno se je smejala družba v ozaljšanih vozeh, smeh je zabučal, zadonel na uho Mihe, ki je obstal in se zastopil za občestni kamen.

Urno je privozila kmečka ženitev mimo prašnega poeta, ki je medlo upiral pogled po veselih ljudeh v vozovih. Nasmehnila se mu je nevesta s pletenim vencem v lasih, nasmehnila in pokimala uljudno.

Miho pa je zbedel ta pogled, globoko v sruju ga je pogrel in ne ljubo mu je bilo. Zatisnil je oči, da ga izbršje, da ga pozabi, a zaman. Sladki nasmeh se je vse del globoko v njegovo dušo.

Naprej so drvili vozovi, z drvanjem se je pomešalo hreščee ukanje pijanih svatov, preobvladajal ju je debeli bas harmonike, da je odmevalo v oddaljeni gozd preko uvelih livad, razoranih njiv in se zgubilo svatbeno kričanje, divji hrup.

Poet je stisnil pesti v žepu, zažugal pijani tropi in se razsrdil nad njimi. Enakomerno se je glasil njegov korak po dolu, odmeval za njim. Zamislil se je zopet, zadahnila so mu v spomin mlada leta, ona leta, ko je bil še nedolžen in ni poznal pokvarjenega sveta.

Videl je v duhu rojstno vas, ono razsvitljeno sobo, kamor so prišli gosposki ljudje, sklicali shod in govorili umno, počuno za kmeta. Takrat so ustanovili bralnicu omi narodni in napredni močje, ki jih je burno pozdravljala občina, župan in soseska.

Bil je še dijak. A v njem je splamenel žgoči ogenj do domovine, do naroda, pustil je študije, preselil se stalno v mesto in posvetil vse moči prebujanju in procvitu narodnosti. Med one može, ustanovitelje velevažnega bralnega društva, med svobodomislece je hotel.

A v svoje začudenje je uvidel, da se mu umičejo, da mu niso naklonjeni, tako dobri, kot si jih je slikal v tihi fantaziji mladih let. Kratko na to se je sprl z njimi, jel jih sovražiti in jih še sovražiti tja v veke.

Svojo pot je nastopil, pustil jih je in hitel za svojimi nazori, za lastnimi ideali...

Ujezil se je, razburila ga je vrisakajoča tolpa pijanih svatov, klet je pod oblačnim nebom tako ostudno življenje.

Dvignil je pest, potegnil kopo papirja iz žepa in dobro obrezani svinčnik, zbral misli in zagrozil gnusnemu življenju.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1902.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 26. februarja 1902 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIK:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGKAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša same eden Dolar. Vsi dopisi se naj blagovoljno pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

HIPERPLAZIJA ŽRELNE BEZGAVKE.

Napisal dr. Démetér Bleweis-Trsteniški.

Hiperplazija žrelne ali tretje bezgavke je eden najvažnejših bolezenskih pojavov otroške dobe. Poznamo ga tudi pod imenom adenoidne vegetacije, koje je rabil danski zdravnik Meyer, ki je po preiskavanju tisoč in tisoč školskih otrok leta 1873. zasledil to bolezen in nje pogubonosni vpliv na otroka, osobito na govor, posluš in na splošni razvoj telesa. Njegovo rojstno mesto mu je za to zaslužno postavilo spomenik.

Žrelna bezgavka leži na žrelnem oboku, tam kjer se nosna duplina in ušesna tromba stikata z žrelom. Ako se žrelna bezgavka valed bolezenskih vplivov čezmerno poveča ali z drugo besedo, če hiperplazira, zamaši nosno duplino in ušesno trombo, a škoduje tudi še v drugih ozirih telesa.

Ta ima za posledico:

1. da otrok ne more dihati skozi nos, da je temveč prisiljen dihati skozi usta. Največje važnosti je, da dihamo skozi nos, kajti nos ima nalogo, da čisti in ogreva zrak. Otroci, ki sopejo skozi usta, so zaradi tega podvrženi različnim obolenjem, pred vsem pljučnim katarjem in se tudi mnogo lažje okužijo z jetiko.
2. A še druge posledice ima to ovirano dihanje. Usta so neprestano odprta, čeljust visi navzdol, gube, ki se vlečejo od nosa do ustnice, se izgube in obličeje zadobi nek bedast izraz. Otroci izgledajo kakor ustruženi in zaspani in izgube vse izrazitost obličeja. Ponoči smrčijo in se često prebude ter planejo prestrašeni kvišku, ker ovira nezadostno dihanje tudi krvni obtok in izmenjavanje krvnih plinov. Njih govor postane votel in zamokel, neizrazit; v izgovarjajo kakor b, n skoraj kakor d. Često je zgolj hiperplazija žrelne bezgavke vzrok bebljanju in jedjanju. Vsled dihanja skozi usta in neprestanega pritiska lista zoža se zgornja čeljust, trdo nebo se vzboči, zgornji sprednji zobje (sekaveci) silijo navspred in stopijo celo iz vrste, ker ne najdejo več prostora. Zobje zdravnikom so dobro znane izpačene čeljusti, ki jih provzročia hiperplazija žrelne bezgavke. Ovsrje postane ploščnato, hrbtnjača se je izkrivila, deloma tudi vsled tega, ker so otroci — kakor bomo čudi — ponavadi naglušni in sibiho z glavno navspred, da bolje slišijo.

Žele za vratu so često zabrekne. Ker se poleg tega pojavljajo izpuščaji na ustnicah in nosnicah in očesni katarji, izgledajo mnogi otroci kakor škrofulozni. Ker so usta neprestano odprta, izpušče se ustnice, jezik, nebo in žrelo, zobje začno gniti, otroci obole često na vnetjih bezgavk in žrela. Zaraditega so tudi nebe bezgavke ponavadi povečane, hiperplastične. Znano je, da se v take bezgavke kaj rado vrinejo roditelji nalezljivih bolezni, tako tudi bacili tuberkuloze. Slednjič naj še omenimo, da vsled oviranega dihanja dojenici kaj težko sesajo, a tudi večji otroci so pri jedi kaj nekretni, ker morajo vedno zopet zasopsti skozi usta.

2. Ker je zadolžna tudi ušesna tromba, otroci slabo slišijo. Oso-

bito se to pojavlja pri slabem mokrotnem vremenu, ko žrelna bezgavka še bolj zateče. Mnogi starši z začudenjem opažajo, da postajajo njih otroci ob deževju naglušni. Toda še večja nevarnost preti ušesom. Žrelna bezgavka je često vnetja. Na njej nabrana okužena sluz prodira v ušesno trombo in srednje uho in provzročia tudi tu vnetja. Marsikateri otrok je le radi hiperplastične žrelne bezgavke obolev za gnojnim vnetjem ušesa in za vedno izgubil posluš.

Sluz pa prodira od žrelne bezgavke tudi v nosno duplino in žrelo in provzročia t ukatarje. Tako opažamo z začudenjem, da so otroci neprestano smrčavi, da se pa ne morejo vsekniti, ker jim povečana žrelna bezgavka pač ne pripuščia, da bi pihnili skozi nos. Zato pa neprestano hrkajo in vlečejo sluz v žrelo.

3. Kakor smo že omenili, vpliva hiperplazija žrelne bezgavke tudi na splošni razvoj telesa. Le majhno število otrok, ki boleha za to boleznijo, izgleda dobro, po večini so otroci slabo rejeni, bleđi in slabokrvni (adnoidna kaheksija). Mnogi boleha za glavobolom, drugi zopet so zelo raztreseni in ne morejo svojih misli za delj časa osredotočiti na kak predmet (aprosksija). Pogostoma opažamo tudi vpliv na živčevje. Tako se često pripeti, da po operaciji žrelne bezgavke preneha močenje postelje, pa tudi božjastni napadi so nam znani kot posledica bolezni.

4. Slednjič je omenjati, da obolevi žrelna bezgavka ravno tako pogosto, kakor nebe bezgavke (držali, mandeljni). Skoraj pri vsaki hušji angini najdeno na žrelni bezgavki iste izpremembe, kakor na nebnih. Da žrelna bezgavka obolev često tudi sama za se. Kdor ni vaje žrela preiskavati z ogledalom, se začudeno povpraša, od kod prihajajo težki bolezenski znaki in visoka vročica. Ogledalo nam pa takoj pokaže izvor bolezni.

Hiperplazija žrelne bezgavke je skoraj izključno bolezen otroške dobe. Okolo 15. leta se bezgavka sama od sebe skrči, toda dotlej je na otroškem telesu provzročila posledice, ki se ne da do več odpraviti. Osobito obličeje je pokvarjeno za vse življenje.

Hiperplazija žrelne bezgavke se podeduje. Često boleha za njo vsi otroci ene rodovine. Da, opaža se celo, da obole n. pr. otroci; ki so podobni očetu, ki je v svoji mladosti vidno bolehal za hiperplazijo žrelne bezgavke, dočim otroci, ki so podobni normalni materi, ne kažejo tega bolezenskega pojava.

Edina sigurna pomoč zoper ta prevažni bolezenski pojav je operativna odstranitev hiperplastične žrelne bezgavke. Operacija je brez vsake nevarnosti, izvršiti se pa mora kolikor moč kmalu, ker se sicer marsikatera posledica ne da več odpraviti. Z uspehom se operirajo celo dojenici.

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati poučne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA."

"Zarja" izhaja v Ljubljani, Selenburgove ulice št. 6/II in stane za Ameriko \$6 za celo leto.

Stranka

Biwabik, Minn.

Mnogokrat se čita dopise s tega in onega kraja, kaj je novega tu in tam po drugih krajih, drugih mestih!

Ali od nas Biwabinačev čitam pa kaj malokrat kak dopis, dasi se tudi tu pri nas, na Biwabiku pridno giblje in ustanavljam različna društva.

Dne 3. avgusta smo ustanovili "Socialistični klub". Nabralo se nas je precej in sicer 16 po številu. 17. avgusta imamo zopet sejo in upam, da jih še dosti pristopi h klubu, da bode v malem času naraslo iz malega v veliko društvo!

A. B.

Jugosl. Soc. Tam. zbor "Prosvjeta" priredi svoj prvi Picnic u nedelju 31. avg. u Taska's Grove, Lincoln ave. in Beloit Road. Pristupnice po 10 centi, žene in otroci brezplačno. Na ovoj se picnic pozivaju svi delavci i delavski prijatelji sa cijenjenim obiteljima.

Uznite Burnham St. karu na kojoj stoji "West Allis" ili "Woodlawn" do 51. ave. odvojen jugozapadno (South West) 10 minuta do parka.

Za Jugosl. Soc. Tam. zbor "Prosvjeta" I. Celich, tajnik.

Razno.

Nov parnik "Belvedere" Austro-Amerikanske parobrodne družbe.

Izdelan je ta parnik v monfalkonski ladjedelnici pri Trstu in v Cantiere Navale Triestino spuščen v morje.

Delati so ga pričeli v začetku leta 1912 in ga spustili v morje spomladi l. 1913.

Ime nosi po gradu avstrijskega cesarja Franc Jožefa na Dunaju: "Belvedere".

Prvič bo vozil iz Trsta v Ameriko dne 30. avgusta, t. l. Iz New Yorka se vrne v Algier, Patras in Trst 24. sept. ob 3h pop. Ladija je 418 čevljev dolga, 54 čevljev široka in 37 č. globoka.

Ima dvojna tla in več hermetično zaprtih prostorov, kamor ne more v slučaju nesreče udreti voda. Parnik je zelo moderno opremljen in ima vse potrebne priprave, kakor brezžično brzojavno postajo, podmorski telefon, električno razsvetljava itd. itd. Glavno pri vsem na je, da je na krovi veliko prostora za potnike 3. razreda.

Parnik Belvedere tehta 11,000 ton in more nositi 14,300 ton.

Stroj je trojno ekspanziven, da prevozi parnik lahko v eni uri 15-16 morskih vozlov. Pričakuje se, da bo rabil za pot iz Trsta 16-17 dni, iz Patrasa pa 14-15 dni.

Na parniku je kabin za 250 oseb, v medkrovju je pa prostora za 1500 oseb.

— Če ni popovega žegna... Vso nezmiselnost obče veljavnih pojmov o moralni v sedanjih družbi in avstrijski državi osvethuje dogodek zadnjih dni v Rumburgu. Delavka Marija Schimmel je skočila v vodo. Rešili so jo, a ker ima hudo mrzlico, je sedaj v bolnišnici. Schimmelova je živila s svojim ljubimecem že dlje časa v skupnem gospodinstvu. Imela sta dva nezakonska otroka. Očeta teh otrok in ljubimca Schimmelove so odpoklicali že pred več meseci k izrednemu službovanju na bosansko mejo. Schimmelova ni mogla toliko služiti, da bi bila preživljala otroke in sebe, vedno večja beda je nastajala v družini, oče njenih otrok pa ni imel upanja, da bi se kmalu vrnil. Nesrečnica ni imela nobene pravice do državne podpore, ker je bila njena zveza nezakonska in tako je stradala s svojimi otroci. Ko ni mogla več gledati trpljenja svojih otrok, je šla v vodo, misleč, da se bodo ljudje zapuščenih sirot rajše usmili kakor nezakonskih otrok. Ker ni njene zveze blagoslovil noben far in ker je živila s svojim možem, ne da bi bila plačala poroke, zato se tudi država ne zmeni zanjo in pusti, da mrje njeni otroci od glada, sama pa da izvrši samomor. Ali če so njeni otroci možkega spola in

če bodo dosegli dvajseto leto, takrat jih bo že našla država in jih vpregla v jarem militarizma. Do dvajsetega leta pa lahko stradajo, saj so prišli na svet, ne da bi bila cerkev dovolila v to. Take črne idile z avstrijskih poljan ne bodo prenehale prej, dokler ne bo vstal velikani — ljudstvo in pometal vse žegne in vso javno moralo v najglobljeji grob.

Muke v pekl.

N deški šoli v Giesingu pri Monakovem je pripovedoval učencem veroučitelj kaplan Freudenstein o mukah v pekl. Da bi otrokom prav nazorno raztolmačil bivanje velikih grešnikov v pekl, je prišel vrli božji bojevnik in vzorni pedagog na idejo, te muke pokazati na praktičnem zgledu. Strahote večnega pogubljenja — tako je učil — se sodijo lahko že po tem, da se "přečjo" duše prokletih v peklenem ognju. Kako to boli, se vidi iz tega, da ne more noben človek držati prst niti petino minute nad gorečo vžgalico, ne da bi občutil silnih bolečin. To je hotel nenavadni veroučitelj praktično dokazati. Ker pa ni imel nobeden od učencev veselja, da bi si sezgal prst, je kaplan zdražil otroke s tem, da je položil na mizo deset mrsk in jih obljubil onemu, ki drži prst dvanajst sekund nad gorečo vžgalico. To je seveda spodbudilo otroke. Trije so se oglasi-li. Dva sta takoj odtegnila prste, tretji, ki ga je denar preveč mikal, je držal prst nad vžgalico tako dolgo, da je glasno zajčel od bolečin. Kaplan mu seveda ni dal 10 mark, deček je pač imel pojem o peklenstih mukah in kaplanovi zlobi. Kaplan se je rešal, spravil denar, deček je pač imel tako rano na desnem kazalec, da več dni ni mogel pisati. Šolske oblasti naj bi sedaj še kaplanu pokazale praktično peklenste muke in naj bi Freudensteinov nos toliko časa tiščale nad gorečo vžgalico, da bi tudi on izkusil peklenste muke že na zemlji, potem ne bo več bril noreev iz šolske mladine.

Po vzorcu koeptniškega stotnika.

V Trstu so aretirali 27letnega dninarja Ivana Schmelzerja iz Štajerskega, ker je izvršil na Reki prav premeteno sleparstvo. 15. t. m. so prišli namreč v stanovanje babice Marije Cezejgove na Reki trije moški, ki so se predstavili za polioijske funkcionarje in dejali, da morajo izvršiti pri njej hišno preiskavo, ker jo sumijo na policijski nekega zločina. "Policijski funkcionarji" so prebrskali vse stanovanje in izjavili potem, da niso našli nič sumljivega. Ko so odšli, je babica zapazila, da so odnesli "policijski funkcionarji" vsi njen nakit, med tem tudi zlati uro, vredno 340 K in zapestnico, vredno 70 K. Sedaj so dognali, da se je bil udeležiti tudi Schmelzer "hišne preiskave" pri babici in so ga v Trstu aretirali.

Paragrafi in življenje.

Po praških ulicah je beračila vdova. Stražnik jo je aretiral in obsojena je bila na 24 ur zapora. V petek bi bila morala prestati kaznen. Prišla je in pripeljala s seboj šest otrok. Zavrnilo so jo, ker v zapor sme vzeti s seboj le dojenčka. Kaj naj počne ostalih pet otrok med tem ko je mati v zaporu, to je sodišču, kjer poznajo le paragrafe, nepotrebna briga. Zakaj če ima vdova le šest otrok, si mora poiskati že druge viire za življenje, ne pa beračenje. Dela njeni, to je vsa modrost paragrafov, zakaj kdor berači, za tega je zapor. Vdova s šestimi otroci in eden celo dojenček bi res lahko delala od jutra do večera, da "dostojno" preživi otroke in sebe, pa je še toli predrzna, da nadleguje sodišča, ki poznajo le verzirane paragrafe, ne pa trdega, neusmiljenega življenja.

Predrzen tat!

Iz E. Helene, Montane se nam poroča, da je tam nek gostilničar (salonar) vzel nekemu rojaku puško.

Vrnil mu jo je šele, ko je pripeljal rojak sodnika s seboj. Rojaki bodite pametni, previdni in složni med seboj, da ne bo tega večnih preprirov in da ne bo treba klicati sodnikov, ki vas morajo miriti in vas s silo učiti postav!

??? Kdo ve ???

Bivša moja soproga jo je dne 24. julija t. l. popihala z nekim — poprej pri meni stanujočim Ant. Gracerjem.

Pobrala sta mi ves denar in več drugih stvari. Vzela sta s seboj tudi oba moja fantička.

Kam se je podal omenjeni parček, mi ni znano.

Zato prosim cenjene rojake, ako izve kdo za njih naslov, naj mi ga takoj naznani, za kar dobi tudi \$5.00 nagrade.

Tu Vam je kratek opis: Anton Graecar je star 34 let, doma iz Trebnja, okraj Novomesto.

Visok je nekaj čez šest čevljev, črnega obraza, trepalnice levega očesa ima nekako zatrgano in oko se mu vedno solzi.

Najlažje ga je spoznati po njegovi komačni hoji, ker hodi tako na drobnino, kakor bi imel v kolenskih noge zvezane.

V Zdr. državah biva kakih deset let. Govori slovensko in nekoliko angleško.

Ona je stara 24 let. Njeno dekliško ime je Mary Krenker.

Je precej velike in drobne postave ter črnih las.

Govori slovensko, nemško in angleško.

Fantička sta — prvi Rudolf, star 7 let in drugi Franc, star 5 let.

Oba govorita slovensko in angleško.

Tukaj ta slika Vam predstavlja ženo in oba fantička.

Ako kdo najde to družino, naj samo starejšega fanta vpraša. On mu bode gotovo povedal, kje so pustili svojega očeta.

Prosim cenjene rojake, ako kdo ta parček zasledi, naj mi blagovoli sporočiti na moj naslov: Rudolf Pehar, Box 135 Carona, Kansas.

ZASTOPNIKI PROLETARCA.

- Aurora, Ill.: John Blaschitz, R. F. D. 4, box 63 A.
- Aurora, Minn.: John P. Novljan, b. 78.
- Barberton, Ohio: Frank Levstek, 817 Wooster Ave., in John Balant, 311 So. 4th ave.
- Bear Creek, Mont.: Frank Daniček.
- Black Diamond Wash.: Martin Podpehan.
- Biwabik, Minn.: Fr. Mahnič.
- Bradock, Pa.: Mike Bambich.
- Breerton, Ill.: Frank Aleš.
- Bessemer, Pa.: John Papetnik.
- Broughton, Pa.: Jakob Dolens, box 181.
- Butte, Mont.: Louis Sporar, Frank Zajc.
- Buxton, Iowa: John Kravcsev.
- Canonsburg in Meadow Lands, Pa.: John Koklich, box 276, Canonsburg, Pa.
- Carona, Kans.: Blaž. Mezori.
- Carrollton, Ohio: Anton Vidmar.
- Chicago, Ill.: Mike Kulovec in Frank Wegel, 460 N. Halsted St.
- Chisholm, Minn.: Math Ribter, Anton Mahne.
- Clairidge, Pa.: Jacob Okorn & John Mlakar, box 68.
- Cleveland, O.: Anton Pozarelli, 2554 E. 82nd St.; Anton Gradisher, 1158 E. E. 61st St.; Rose Kolar, 7613 St. Clair Ave.; Jos. Marinčič, 3536 E. 80th St.; Math Petrovič, 5912 Prosser Av. Avd. Mjaka, 1158 E. 61st St.
- Clinton, Ind.: Viktor Zuparič, box 17.
- Cliff Mine, Pa.: Moon Run Pa. in Imperial, Pa.: Math. Petrič.
- Collinwood, Mo.: Dominik Blümmel; Ant. Kuznik.
- Columbus, Kans.: Martin Jurečko, R. K. 3, box 60.
- Conemaugh, Pa.: Andrej Vidrič, box 523; Frank Pavlovič.
- Coulters & Robins, Pa.: Jernej Rupnik.
- Darraugh, Pa.: John Matelko.
- De Pue, Ill.: M. Omerza.
- Detroit, Mich.: F. C. Olgar, Joe. Preimer.
- Dodgeville, Mich.: Valentin Krall, Box 49.
- Dunkirk, Pittsburg, Kans.: Anton Tomšič.
- Dunio, Pa.: Frank Kaučič.
- East Palestine, O.: Frank Bogataj.
- Ely, Minn.: John Teran, J. Škerjance, Louis Ferkol.
- Eveleth, Minn.: Jacob Ambrožič.
- Export in Pennsylvaniji: John Prostor.
- Fitz Henry, Pa.: Frank Indof.
- Forest City, Pa.: Anton Drasler.
- Franklin & Girard, Kans.: Fr. Wegel.
- Frontenac, Kans.: Anton Katzman, John Bedene.
- Gilbert and Mc Kinley, Minn.: Joe Grabek.
- Girard, O.: Anton Strah, box 372.
- Girard, Ohio: Frank Ban.
- Glencoe, O.: Nace Slemberger.
- Greensburg, Pa.: Frank Matko, Keystone Hotel.
- Hermintia, Pa.: Jos. Bric.
- Hibbing, Minn.: Frank Hitti in Henry Delles.
- Huntington, Ark.: Karel Petrič.
- Imperial Pa.: Ig. Murshetz.
- Indianapolis, Ind.: J. Markič.
- Irwin in Wendel, Pa.: Louis Bric.
- Jenny Lind, Ark.: Frank Gorenc.
- Joanston City, Ill.: John Slivnik, Louis Bric.
- Johnstown, Pa.: Math. Gabrenja, Jacob

- Kocyan, 409 Ohio St. Kenosha, Wis.: Frank Zerovec.
 - La Salle, Ill.: John Rogelj, 1216-3d St.
 - Martin Novlan, Vencel Obid.
 - Little Falls, N. Y.: M. Penich, 50 Johns Street.
 - Livingston, Ill.: Fr. Krek.
 - Lloydell, Pa. in okolica: Anton Strazišar.
 - Manor, Pa.: Frank Strainer.
 - McMeechen, W. Va.: John Merzel.
 - McDonald, Pa.: Anton Skafar.
 - Milwaukee, Wis.: Val. Razbornik, 414 Virginia St.; Ig. Kušljan, 229 — 1st Av.; John Kraine, 317 Florida St.
 - Minnesota: F. Mitte.
 - Morgan, Pa.: John Kvartich.
 - Muddy, Ill.: Louis Furlan.
 - Mulberry, Kans.: Anton Sular.
 - Lekie, Martin Smolshnik.
 - Murray, Utah: Vencel Bronisel, Box 1.
 - New Duluth, Minn.: Albert Hras.
 - Oregon City, Ore.: John Kurak.
 - Orient, Pa.: Louis Veršnik.
 - Panama, Ill.: Jos. Ferjandič.
 - Piney Fork, Ohio: Louis Glaser.
 - Pittsburg, Pa. in okolico: Anton Zidanšek, Blaž. Novak, 6568 Roman ave.
 - Pittsburg, Kans.: Jacob Selak.
 - Pueblo, Colo.: Chas. Pogorelec in Louis Korosec, Jos. Hočvar.
 - Pullman, Ill.: John Levstek, 11262 Stephenson Ave.
 - Reading, Pa.: John Pezdera, 343 River Street.
 - Red Lodge, Mont.: Louis Yeller, box 47 Call.
 - Reliance, Wyo.: Jernej Veršič, box 152.
 - Rock Springs, Wyo.: F. S. Tavchar, 440 7th St.
 - Roslyn, Wash.: John Zobec, box 19.
 - Roundup, Mont.: Martin Mešarič.
 - Sharon, Pa.: Jos. Paulenich, R. F. D. 57, box 44.
 - Smithon in Westmoreland Co., Pa.: Joseph Radisek, Central Hotel.
 - South Fork in St. Michael, Pa.: Jakob Rupert.
 - Springfield, Ill.: Frank Bregar.
 - Stanton, Ill.: Anton Ausec in Jos. Mostar.
 - Steeltown, Pa.: F. N. Ribarich, 110 N. Front St.
 - Stone City, Mineral ter W. Mineral, Kans.: John Goršek.
 - St. Louis, Mo.: Val. Sever.
 - Struthers, O.: Math Urbas.
 - Sublet, Wyo.: John Ostrožnik, box 117.
 - Superior, Wyo.: Luka Glosser, box 341.
 - Sweetwater, Wyo.: Pavel Hribar.
 - Thomas, W. Va.: Lad. Bewedek.
 - Tonopah, Nev.: W. S. Stefanac.
 - Vandling in Forest City, Pa.: Anton Drasler, box 9; Frank Rataie, box 106.
 - Waukegan & North Chicago: J. Zakovšek, 427 Belvedere St.
 - Wick Haven, Pa.: Luka Kraj.
 - Willock, Pa.: Fr. Sedej.
 - Winterquarters, Scofield in Bear Creek, Utah: Peter Zmerzikar, Box 35.
 - Witt, Ill.: D. Sanuškar.
 - Youngstown, O.: John Petrič; Bernard Doblikar.
 - Yukon, Pa.: Katarina Klarič, Ant. Lavrič.
- Sodruge v tistih naselbinah kjer še nimajo stalnih zastopnikov, prosimo, da se zglasijo za zastopništvo. Prijavi naj se kar potom dopisnice na upravništvo "Proletarca", na kar jim pošljemo vse potrebno.

Zoper krč v želodcu

kateroga povzroča driska — vzemite

Severovo zdravilo zoper drisko

(Severa's Diarrhoea Remedy)

ter ne uživajte drugega prvi dan, nego toplo vodo. Ta način je zelo uspešen. Pokušajte ga in prepričajte se. Cena 25 in 50 centov.

Za rane in odrge

Za ureze in ožganine, ni boljšega nego je

Severovo Zdravilno Mazilo

(Severa's Healing Ointment)

To mazilo ima na stotine uporab. Imejte ga vedno pri roki. Nekdaj ga bote rabili. Cena 25 centov.

Nosni katar,

mrzlica in prehlad v glavi se takoj vdajo učinkom

SEVEROVEGA

Mazila zoper katar

(Severa's Catarrh Balm)

Poskusite ga. Ne bo vam žal. Cena 25 centov.

V lekarnah ali od nas.

W.F. SEVERA CO.

CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila "Saloon" kjer vam bode sodr. Movlan postregel s hladno in svežo pijačo in unikajimi smodkami. Delavci, podpirajte svoje organizirane tovariše.

Delavci na Aurori, Minn., in tisti, kateri pridete na Auroro, ne pozabite posetiti Kovačev "Saloon" kjer vam bode sodr. Movlan postregel s hladno in svežo pijačo in unikajimi smodkami. Delavci, podpirajte svoje organizirane tovariše.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWITZ,

198 — 1st Ave., Milwaukee, Wis.

Izborna pijača, izvrstna postrežba.

Vsako uljudno sprejet.

JOE POLOVICH

do danes najmodernejši

KROJAC

delo obleke finih krojev po zelo zmernih cenah. Obleke zlika takoj sproti med tem, ko vi čakate.

3129 Broadway, St. Louis, Mo.

E. BACHMAN

1719 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

je največja československa delavnica zastav, znakov, čepic in vseh društvenih potrebščin.

Zahtevajte takoj po pošti moj veliki cenik, ki ga Vam pošljem — popolnoma zastonj.

L. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima vedno zalogo ur, verižic, presnov in dragih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

To whom it may concern: —

About six months ago the undersigned published an article in this paper concerning John Pike, Treasurer at that time, of the S. D. P. Z. That article was published for the good of the members of that society and without malice against John Pike.

Frank Pavlovec.

ALOIS VANA — izdelovatelj — sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač. 1837 So. Pisk St. Tel. Canal 1406

CARL STROVER Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih. St. sobe 1009 133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3989

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon, vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLJAN

229—1st Ave. MILWAUKEE, WIS.

M. JOVANOVIČ

84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

LOUIS RABSEL

moderno urejen saloon NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199

SALOON

z biljardom in keglijščem

Poleg saloona dvorana za društvene seje, veselice itd.

John Stražšar

611 Market St., Waukegan, Ill. Phone 8t. 571.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.

NIZKE CENE.

Velike ugodnosti:

električna luč, izvrstna kuhinja, vino

zastonj, kabine tretjega razreda na parniku

Sledeči parniki odplujejo ob 3 uri

popoldan iz New Yorka:

Argentina 28. maja

Oceanic 7. junija

Martha Washington . . 14. junija

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.

Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York.

ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

POZORI SLOVENCI POZORI! SALOON

s modernim keglijščem

Sveže pivo v sodčih in buteljnih

in druge raznovrstne pijače ter unikajne smodke. Potniki dobe šečno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in isbena.

Vsem Slovcem in drugim Slovencem se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uraduje od 10-12 predpoldne

in od 7-9 zvečer. V sredo in nedeljo večer neuraduje.

Tel. Canal 476.

1842 So. Ashland ave.

Tel. residence: Lawndale 8996.

GOSPODINJE POZORI!

Priporočamo vam v prodajo vse stvari, ki spadajo v groceryjsko ali mesarsko obrt. Vse po najnižjih cenah. Na zahtevo se dovaža na dom.

G. Mamčilovich & Co.,

331 Greeve St., Conemaugh, Pa.

Tel. Con. 4050.

Do mi opravi

Konzularne, starokrajске sodnijske in vojaške zadeve

JAVNI NOTAR Kaker

220 1/2 Grove St. Milwaukee, Wis.

Delo in varčevanje.

Učitelj: Zapomnite si dragi učenci, da je le potom dela in varčevanja mogoče obogatiti. Pogledajte našega gospoda župana: Bil je le reven kmet, zdaj je bogat gospod; znal je pridno delati in varčevati!

Učence: Tudi Vi gospod učitelj ste vedno delali, kajne? — Oh, vedno, vedno!

— In ste kedaj morda zapravljali?

— Kakšne radovednosti so te?

— Oprostite gospod učitelj: če ste vi vedno mnogo delali in nikdar zapravljali, zakaj niste tudi vi postali bogati?

— Brezobrazne! Za svoje obnašanje dobiš trojko!

Tišina. — Učence povsaj glavo: učitelj pokaslja. Trenotek nato z bolj milim glasom.

— To še ne stvarja primere. Mi učitelji smo bili namreč vedno slabo plačani.

Učence: (ki se je zopet osrčil) Tudi moj oče je delal vedno in ni nikdar zapravljaj; in vendar je umrl, ne da bi nam pustil — vinarja. . . . To nam pripoveduje vedno mama sama in nam pravi tudi, da je gospod župan postal zato bogat; ker je imel vedno veliko delavcev, ki so mu delali za borno plačo. Z delom . . . drugih je obogatel.

— Zadosti! — Roke na klop in čitajte!

Za smeh.

Nekdo je šel tiče loviti. S seboj vzame Ogra, a mu zapove, da mora biti prav tiho.

Komaj pa prideta v gozd reče Oger prav glasno po latinsko: "Multae aves adsunt domine!" (Veliko ptičev je tukaj, gospod!) Seveda so takoj vsi ptiči zleteli.

Tičar se je opravičeno ujezil in ves razjarjen mu reče: "Mari bi bil doma ostal, če ne znaš molčati!"

"E, kaj, teremtete," se zagovarja Oger, "kje sem si mogel misliti, da razumejo ti zlodji tudi latinsko!"

Rimskokatoliška cerkev v Avstriji

ima po svoji lastni statistiki 366.887,986 K imetja, ki nese 23.926,431 K obresti. Razentega prispeva verskemu skladu tudi država in sicer 27 milijonov kron.

To so dohodki, ki jih izkazuje statistika, ki se odtegujejo vsaki kontroli.

Torej duhovniki in samostani imajo jako lepe dohodke in prav verjetno je, da ne poznajo socialne bede, ki mori delavstvo, ki hodi vpadih lie, suhih kosti in izmučeno po svetu.

29 hiš je zgorelo.

Iz Pangereh na Ptujskem polju poročajo: "V soboto je začelo goriti pri nekem posestniku v Pangereh. Vlekel je močan veter, ogenj se je razširil na sosednje hiše in uničil vse z gospodarskimi poslopji vred. Veter od severozahoda je zanesel ogenj tudi na sosedno vas Gornje Jablane in je upepelil skoro vso. Pogorelo je 29 hiš z gospodarskimi poslopji, živem — poljskimi pridelki in živino. Domačini in gasilci so delali naporno, da bi omejili ogenj, a zaradi vetra, je bil njihov napor skoraj brezuspešen. Zgoreli so tudi trije otroci. Škoda je ogromna.

Enski vohun.

Berlin. V Kreuzburgu v Zg. Šleziji so aretirali štabnega kapitana Jeszowa, ker je osumljen špionaze v prid Rusije. Aretirali so tudi njegovo ženo, njegovega otroka, tasta in ruskega tolmača, ki je bil nastavljen pri obmejni oblasti in njegovo ženo. Obe ženi so v soboto zopet izpustili. Jeszowa so zasačili, ko je risal železniški most. Pri hišni preiskavi so dobili mnogo važnih načrtov.

Detomortila.

V okolici Kruskega mosta je zakopala 17letna dekla posestnika Dulnika svojega novorojenega otroka v kup sena, kjer se je otrok zadušil. Ko so dekle prijeli, kje ima otroka, je sama povedala. Otroek je bil že mrtev. Mater so zaprli.

Rim. 4. V okolici Brindisija so hudi viharji povzročili veliko škodo. V Ferrari je bila električna napeljava razdejana. Okrog Riminija in ob jadranski obalje

veliko škode. Več bark se je potopilo: sedem oseb je utonilo.

Avtomobilaka nesreča. 2 mrtva, 14 ranjenih.

London, 4. Stiriindeset delavcev drevesnice v Waltham Crossu se je z motornim omnibusom vračalo z izleta. Na strmi cesti blizu Hiddesdona se je moral avtomobil izogniti nekemu kolesarju, pa se je prevrnil. Delavci so bili posnetani iz voza. Eden je bil na mestu mrtev, drugi je umrl na poti v bolnišnico. 14 jih je težko poškodovanih, med njimi jih je šest v smrtni nevarnosti.

Dejanje blaznega oficirja.

Jeger (Erlau). V noči od sobote na nedeljo je šel huzarski major Fejer s svojo soprogo in nadporočnikom Szentinrom domu. Ko se je nadporočnik poslovil, ga je srečal infanterijski nadporočnik Blaha. Blaha je potegnil revolver in ustrelil večkrat na Szentimra in ga težko ranil. Majorjeva žena je slišala strele in je odprla okno. Blaha je skočil na okno in potem v sobo ter večkrat ustrelil na gospo Fejerjevo in na majorjevega slugo. Nato je šel Blaha pred ogledalo in si pogljal kroglo v glavo. Zgrudil se je mrtev. Fejerjeva je nevarno ranjena, sluga le malo. Blaha je storil dejanje v hipni blaznosti.

Volitve na Francoskem.

Pariz, 5. avgusta. Doslej je od volitev za generalne svete znanih 1374 rezultatov. Izvoljenih je 180 konservativcev in liberalcev, 128 naprednjakov, 913 radikalnih republikanov, 41 zedinjenih socialistov. Treba je 112 ožjih volitev.

Budimpešta. Ivo Brašatič, kmet v Zomboru, ki je poročen šest tednov, je presenetil svojo ženo z njenim ljubincem. Ženo je strašno kaznoval zaradi nezvestobe. Razbelil je pletenke in zbadal z njimi sročeno ženo v prsi in jo nevarno ranil. Prenesli so jo v bolnišnico, kjer umira. Brasatiča so aretirali.

Štuttgart. Tajnik židovske verske občine Friedmann je poneveril poldrugi milijon mark in pobegnil.

— Italijanski mornariški minister Millo, ki je bil te dni imenovan, je po opisih šovinističnega časopisja slaven junak. Ali njegovo junaštvo je kakor jajce jajcu podobno komedijantstvu. On je v dobi tripolitanske vojne uprizoril tisto čudovito mornariško ekspedicijo v Dardanele, s katero je hotel razdejati turško brodoge, ki se je pa zaključila s slavnim — fiaskom. V nočni temi sta torpedovki "Turbina" in "Nembo" zadeli druga ob drugo, pilot na "Nembu" je naznanil, da je ladja zadela ob klee in se poškodovala, in vse brodoge se je vrnilo z največjo naglico. Potem pa se je izkazalo, da ladja sploh ni bila poškodovana. Ali v kljub temu je bilo dobro, da je brodoge zapustilo morskino ožino, ker ne bi bilo ničesar uničilo, pač pa bi bilo najbrže samo uničeno. Poveljnika ladje "Turbina", kapitana De Rosa so pa dolžili, da je on zakrivil fiasko, češ da se je s svojo torpedovko zapeljal v "Nembo". Ta obdolžitev je dala kapitanu povod, da je vložil tožbo zaradi obrekovanja, kajti retirado brodoge je povzročilo pilotovo naznanilo, da je druga ladja pokvarjena. Procesa najbrže nikoli ne bo, ker se izreka vojaško sodišče ravno tako za nekompetentno, kakor civilno. Med tem pa javlja socialistični "Avanti", da je dobil omenjeni pilot za svojo "službo" skoraj milijon lir! Tembolj je obžalovati, če ne pride do procesa, ki bi nemara razkril, kako se fabricirajo "junaštva".

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, reganje, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka **F. KERŽE & CO.,** 2616 South Lawndale Avenue CHICAGO, ILL. Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantirano.

NE OZIRAJTE SE na to, kar drugi povedo, ampak pridite in prepričajte se sami **KAKO LETINO IMAJO FARMARJI** na farmah, katere smo mi prodali, ne samo v Wausaukee, Wis., ampak tudi v sosedni slovenski naselbini Crivitzu in vsi tej okolici. Vincenc Petrovič iz Johnson City, Ill., kateri je bil tukaj v sredi meseca julija in se na lastne oči prepričal kako letino imajo tukajšnji farmarji v primeri z onimi iz južnega Illinoisa, se ni mogel načuditi rodovitnosti te zemlje, dobremu in ugodnemu podnebju in zdravi in čisti vodi. Navdušen je vzel seboj nekaj vzorcev, da jih pokaže svojim prijateljem. In prijeli smo pismo od njegovega prijatelja Josipa Remitz, v katerem nam piše med drugim sledeče: "Dam Ti vedet, da sem govoril s stricom in Petrovičem in sta mi pravila, da sta prav zadovoljna. Tudi sem videl stvari, ki sta jih prinesla iz Wausaukee in kar nisem se mogel dovolj načuditi, da je tako dobro zrastle in obrodilo v takem malem času, zatorej Ti povem, da sem res zadovoljen . . . (Remitz je od nas kupil farmo v aprilu). **SEDAJ JE ČAS,** da si pridete ogledati ta svet, ravno sedaj, ko je malo žito v klasju, ko je druga košnja skoro zrela, ko vidite kako drevesa rade in koliko krompirja sme farmar pričakovati. Južne države so uničene od prevelike suše, vsa letina zgloda slabo. V Marinette County smo imeli dosti dežja celo leto. Letina dobro zgloda in farmar se veseli obile žetve. Pašniki so lepi, zeleni, koruza je temno zelena, žitna polja zglodajo kot morski valovi. Take rejene in debele živine malo kje najdete, kot ravno tu. Kdor misli kupiti farmo, divji svet ali pa že obdelano s poslopji, naj pride sedaj ali pa piše za natančna pojasnila. **ADOLF MANTEL,** 133 W. Washington St. Chicago, Ill. Room 1007 — Tel. Franklin 1800 (Advertisement)

JOS. A. FISHER Buffet ima za razpolago vsakovrstno pivo, vino, smetko, l. t. d. Izvrstni prostor za skrepčilo. 3708 W. 26th St., Chicago, Ill. Tel. Lawdala 1761

Ako želite slovenske gramofonske plošče, Columbia gramofone zlatino in srebrnino, obrnite se na nas! **A. J. TERBOVEC & CO.** P. O. Box 25, Denver, Colo.

Vsak trenotek. Ker je človeško življenje tako kratko, zato ga nismemo niti za trenotek zanemariti. Cesar Napoleon je rekel: "Vsak trenotek izgubljen, daje priložnost za nesrečo." Za par trenotkov lahko zanemarite naravni zakon, z nezmernim uživanjem hrane ali pijančevanjem, temu sledi kazen: zaprtnica, zgruba apetita, telesna oslabelost. V takih slučajih Vam Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino da hitro in takojšnjo od pomoč z očiščenjem črev ter ojačenjem istih. To zdravilo je priporočljivo za želodčne bolezni in črevesne nerednosti, posebno, kadar je bolnik zaprt in trpi radi slabega apetita, glavobola in oslabiljenja. V lekarnah. Jos. Triner, 1333-1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill. Za boleznj v živeih in udihi rabite Trinerjev liniment enkrat, potem ga boste imeli vedno pri roki v hiši. (Adv.)

GENE POSAMEZNIH ZVEZKOV SOC. KNJIŽNICE.
1 istisov ————— \$0.05
10 istisov ————— .40
25 istisov ————— .85
50 istisov ————— 1.50
200 istisov ————— 4.25
500 istisov ————— 10.00

Ali že imate prvi državljanski papir? Ako ne, pojdite precej turti ponj! Ako ga imate, vzemite kakor hitro mogoče druzega. Delavec brez volilne pravice, je čolnar brez vesla. Kdor bi lahko volil in ne voli, je zločinec, ker je kriv, da drugi trpe zaradi njega.

"BALKAN" KAVARNA - RESTAURACIJA IN POOL TABLE
M. Poldrugáč — 1816 So. Centre Ave.

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.
"BALKAN" KAVARNA - RESTAURACIJA IN POOL TABLE
M. Poldrugáč — 1816 So. Centre Ave.

NA CESTI.
Miha: Ti Jaka, kam pa bežiš tako hitro s Tvojo mis bakso? Jaka: Ali še ne veš, da nočem več delati za druge, od sedaj naprej sem sam svoj gospodar, ne bodo me več lenuhi kapitalisti izkoriščali. M.: Kako si pa zlomeka to napravil, Ti Jaka si pa res britne glavee. J.: Ha, tega ravno ne vem, če sem res britten, vem pa to, da sem si kupil farmo. M.: Kje pa, povej mi no, kako je pa tam, je dobra zemlja, boš kos tam živeti? J.: Vsega Ti ne morem povedati, ker se mi mudi na vlak. Kupil sem v Crivitz, Wis., v Marinette county od lastnika samega Theo. Kersten, dobil sem je PRAV POCENI. Veš Miha, lastnik je že precej star ter se rad na vauk način hitro znebil svoje zemlje. Zemljiškim kompanibim sem dal zaslužiti nič. Zemlja je zelo dobra, podnebje pa zdravo. Rojaki, ki so že tam, se niso mogli dovolj nahvaliti. Kako je zdaj tam? Lepo po farmah, zdaj vidiš vse, kako raste in obrodj in ali drugi poljski pridelek. Komaj čakam, da bi že bil enkrat tam. Voda pa že taka, da bi se je celo ne branil na smrtni postelji. M.: Če je res vse tako dobro, bom pa še jaz prišel za Teboj. Na koga pa se naj obrnem? J.: To bi pa res bilo lepo, da bi postal Ti moj sosed. Kupi tu zemljo, kjer so že farmerji in ne tam, kjer jih še ni in kjer ne veš, če bi bil kos izhajati. Piši v slovenskem jeziku po pojasnila in po knjižico na Kerstenovega zastopnika N. PIKLOR, 1526 West 21st St., Chicago, Ill. Če kupiš zemljo se Ti povrne vsa vožnja. Pa še nekaj. Kersten mi je poudaril v mestu Crivitz eno loto za hišno stavbišče, če bi me morebiti veselilo iti v mesto. Na nho mi je tudi povedal, da bo dal eno loto vsakemu povrhu, ki kupi zemljo do 25. avgusta. Zemlja ni zato čisto nič dražja, glavno je za njega, da bo zemlja hitro prodana. M.: Pa si imel dovolj denarja, da si lahko kupiš? J.: 150 dolarjev sem plačal, ostapek bom pa dal v 10 letih, kakor bom kos. Sročeno Miha, na svidenje v Crivitzu.

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM
Kasparjeve Državne Banke je najceneje in najbolj sigurne.
Naša parobrodna poslovница je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanске črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.
POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.
Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 \$1. brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovenci postreženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,518,521.65 premoženja.
KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO, ILLINOIS

CLEVELANDČANI POZOR!
Belaj & Močnik
6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.
KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo.
Izdelujeva obleke po najnovejši modl.

Ameriška Državna Banka
1825-1827 Blue Island Avenue
vogal Loomis ulice
Chicago.
VLOŽENA GLAVNICA \$1,900,000.00
AMERICAN STATE BANK
JAN KAREL, PREDSEDNIK. J. F. ŠTEPINA, BLAGAJNIK
Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" šikaških bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi ulege poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure dopoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkanomo.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni.

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".
1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.
— Domača kuhinja. Odprto po dnevi in ponoči. Unijske cigare! —
E. RICHTER, lastnik.

Conemaugh Deposit Bank
54 MAIN STR. CONEMAUGH, PA.
Vložena glavnica \$50,000.00.
Na hranilne uloge plačamo 4% obresti.
CYRUS W. DAVIS, predsednik. W. E. WISSINGER, blagajnik.

Naprodaj ali v najem
imam lot 50x120, hišo s petimi sobami in prodajalno z raznim blagom. Vse se nahaja v jako lepi legi v mestu Lloydell, Pa. V temu mestu in okolici je 7 premogokopov v katerih se prav pridno dela vsaki dan in delavci primeroma dobro zaslužijo. Slovencev je tukaj okoli dvesto in veliko drugih Slovanov. To je edina slovenska prodaja, ena v tej okolici in je pako lepa prilika za onega, ki ga veselji trgovina. Premogari so vsi organizirani. Katerega veselji trgovina naj ne zamudi te lepe prilike. Prodajam zato, ker se hočem iditi drugam. Cene jako povoljne.
Za natančne informacije se obrnite name.
ANTON ZGONC, box 5, LLOYDELL, Cambria Co., PA.